

Lokale aanpak van rechtsextremisme onder jongeren

Een onderzoek naar het beleid binnen 4 gemeenten om extreem rechtse
sympathieën onder jongeren tegen te gaan

Vera Huijgens

Colofon

Landelijk Bureau ter bestrijding van Rassendiscriminatie

Schaatsbaan 51

3013 AR Rotterdam

Tel. 010 2010201

Fax 010 2010222

E-mail: info@lbr.nl

Website : www.lbr.nl

Auteur: Vera Huijgens

Rotterdam, december 2004

Inhoud

Inleiding	4
1. Jongeren en extreem rechts	5
1.1 Wat is extreem rechts?	5
1.2 Extreem rechts in Nederland	6
1.3 Racistisch en extreem rechts geweld in Nederland	8
1.4 Jongeren en extreem rechts	8
2. Onderzoeksopzet	11
3. Beschrijving lokale situaties	16
3.1 Aalsmeer	16
3.2 Dokkum	16
3.3 Eindhoven	17
3.4 Landgraaf	17
4. Resultaten / Analyse	19
4.1 Aalsmeer	19
4.2 Dokkum	23
4.3 Eindhoven	26
4.4 Landgraaf	31
4.5 Gemeenten met elkaar vergeleken	34
5. Conclusie	36
6. Aanbevelingen	41
Literatuurlijst	43
Internetbronnen	44

Inleiding

In de afgelopen periode is in de media herhaaldelijk aandacht geweest voor lokale inter-etnische spanningen onder groepen jongeren. Het NRC kopte: "Al-Qaeda vs. White Power in Aalsmeer". Dit suggereert dat het gaat om groepen die een behoorlijke mate van organisatie hebben. Dit blijkt echter niet het geval. Vaak gaat het om jongerengroepen die nauwelijks politiek actief zijn, maar hun afkeer van de andere groep laten blijken door middel van bepaalde stijlkenmerken. Groepen variëren van samenstelling en vaak gaat het om een lokaal probleem. Het is aan gemeentes en andere instellingen binnen die gemeentes om op een goede manier met deze jongeren om te gaan.

In dit onderzoek is een aantal gemeentes betrokken die in de media zijn geweest door problemen met jongeren met extreem rechtse sympathieën. Door verschillende instanties binnen een gemeente te benaderen is getracht een overzicht te geven van het huidige beleid en het functioneren daarvan. Uiteindelijk is op basis van deze onderzoeksgegevens een aantal aanbevelingen geformuleerd.

In hoofdstuk één zal kort aangegeven worden hoe het er op dit moment voor staat met extreem rechts in Nederland. Allereerst zal behandeld worden wat extreem rechts precies is en welke definitie gedurende dit onderzoek gehanteerd is. Voorts zal een zeer beknopt overzicht gegeven worden van de politieke partijen, waarna wordt ingegaan op de problematiek rond jongeren en extreem rechts. Aangezien deze problematiek veel kenmerken lijkt te hebben van jeugdculturen, wordt daar in hoofdstuk 2 aandacht aan besteed. Er wordt een aantal algemene theorieën rond jeugdculturen behandeld en deze worden kort toegepast op extreem rechtse jongeren. In hoofdstuk drie zal uitgelegd worden hoe het onderzoek is aangepakt, waarna in hoofdstuk vier de situatie in de betrokken gemeentes kort uiteen wordt gezet. In hoofdstuk vijf en zes staan de resultaten en de conclusies beschreven. Ten slotte wordt in hoofdstuk 7 een aantal aanbevelingen gedaan.

Het onderzoek vond plaats in de periode van 16 februari tot 30 juni 2004. De dataverzameling vond plaats in de maanden april en mei. Het is dus mogelijk dat na het verschijnen van het rapport een aantal plannen reeds zijn doorgevoerd of stopgezet.

Dit onderzoek vond plaats in het kader van een afstudeerproject van de studie Algemene Sociale Wetenschappen aan de Universiteit Utrecht. Binnen deze studie heb ik het tracé Studies van Culturen en Minderheden gevolgd. Dit tracé is erop gericht inzicht te verschaffen in de achtergronden van culturele, etnische en nationale verschillen en in een aantal maatschappelijke gevolgen van internationale migratiebewegingen. Rechts extremisme en intolerantie onder jongeren valt hieronder. Het onderzoek vond plaats bij het Landelijk Bureau ter bestrijding van Rassendiscriminatie, het landelijk expertisecentrum op het gebied van bestrijding van rassendiscriminatie.

1. Jongeren en extreem rechts

1.1 Wat is extreem rechts?

De term 'extreemrechts' verwijst in de eerste plaats naar de oorspronkelijke verdeling van politieke ideologieën in 'links' en 'rechts.' Links staat hierbij voor progressief, en rechts voor conservatief. Extreem rechts staat dus voor het sympathiseren met uiterst rechtse ideeën.¹

Het begrip wordt als soort van paraplu-begrip gebruikt, waaronder neo-nazisme en fascisme vallen, maar ook vreemdelingenhaat in het algemeen en het afwijzen van het bestaande politieke systeem. Daarnaast kan gesteld worden dat partijen die bij veel mensen als extreemrechts bekend staan, zelf ontkennen dat zij onder die noemer vallen. In de eerste instantie verwijst het begrip naar een bepaalde 'categorie' van politieke partijen. De politieke organisatie van extreemrechts wordt echter steeds minder. Hierdoor spelen aanhangers van het extreemrechtse gedachtegoed, onafhankelijk van een politieke partij, een steeds belangrijkere rol op het gebied van extreem rechts.

Doordat onder de noemer van extreem-rechts verschillende dingen vallen, zijn er meerdere - niet altijd even eenduidige - definities van het begrip. Het NRC Handelsblad doet in juni 2000 een poging om het begrip te definiëren aan de hand van het werk van de Zwitser Altermatt in de Neue Zürcher Zeitung. Volgens Altermatt gaat het om een fenomeen van vaste bestanddelen die zich afhankelijk van de context op verschillende manier manifesteren (NRC Handelsblad, 18-04-2004). Deze vaste bestanddelen zijn de volgende:

- Agressief nationalisme en / of ethnocentrisme, dat zich uitdrukt in xenofobie en vreemdelingenhaat;
- Racisme, meestal gefundeerd op een biologisch getinte wereldbeschouwing, terugkerend in etnisch / culturele discriminatie;
- Antisemitisme, dat zich vertaalt in een open of bedekte vijandelijke houding tegenover het joodse volk alsmede in een relativisering van nazi-misdaden uit het verleden;
- Autoritarisme, strevend naar een krachtige leidersfiguur en een sterke staat;
- Anti-egalitaristische maatschappijopvatting waarbinnen een hiërarchische, 'organische' ordening domineert;
- Nadruk op volksgemeenschap en de culturele homogeniteit daarvan;
- Een antipluralistische opvatting over politiek en samenleving, samenhangend met een wantrouwen tegen de democratie
- Acceptatie van geweld als middel om sociale en politieke conflicten te beslechten;
- Een demagogische spreekstijl waarbij politieke tegenstanders verbaal worden besmeurd;
- Absolutistische aanspraken op de waarheid, die maatschappelijke tolerantie sterk bemoeilijken.

Het nadeel van deze definitie is dat deze vrij exclusief is. Doordat er veel bestanddelen genoemd worden, bestaat de mogelijkheid dat partijen en / of groepen buitengesloten worden, terwijl deze wel belangrijke kenmerken hebben van extreem rechts. Zo zijn niet alle extreem rechtse groepen en

¹ WW/JT, 2 september 2003

partijen antisemitisch. Extreem rechts kan zich ook sterk tegen Moslims keren. Dit is echter niet in deze definitie opgenomen. Een ander nadeel is dat de definitie nog veel vragen over laat en er misschien nog meer oproept. Binnen de definitie worden veel termen aangehaald die op hun beurt ook weer gedefinieerd moeten worden, zoals bijvoorbeeld anti-semitisme. Daarom is dit geen geschikte werkdefinitie.

De definitie van Van Donselaar is minder gecompliceerd. Hij splitst rechtsextremisme op in twee elementen, namelijk de afkeer tegen 'volksvreemde' en 'volksvijandige' elementen. (Van Donselaar & Rodrigues, 2002). Volksvreemd heeft betrekking op cultuurverschillen die men ervaart of denkt te ervaren. In de Tweede Wereldoorlog golden de Joden en Zigeuners als 'volksvreemd', tegenwoordig hoort daar alles bij wat als 'allochtoon' wordt gezien. 'Volksvijandig' zijn de politieke tegenstanders van extreemrechts. Voorbeelden hiervan zijn linkse activisten en demonstranten, maar ook politici die maatregelen nemen tegen extreem rechts. Door deze minder gecompliceerde definitie is de kans kleiner dat groepen die wel degelijk kenmerken vertonen van extreem rechts buiten de doelgroep vallen.

Ondanks dat is deze definitie slechts beperkt toepasbaar op groepen jongeren met extreem rechtse sympathieën. Wanneer er geen sprake is van politieke organisatie, maar bijvoorbeeld van jongerengroepen, is alleen de afkeer van het 'volksvreemde' duidelijk aanwezig. Hierin worden weinig nuances aangebracht. Om te laten blijken dat ze tegen de aanwezigheid van allochtonen in Nederland zijn, dragen ze bepaalde kleding, zoals bijvoorbeeld het merk Lonsdale. Waar het in dit onderzoek om draait zijn dus jongeren die zich, zonder politiek georganiseerd te zijn, tegen buitenlanders keren en dit laten blijken door bepaalde stijkenmerken. Onder 1.4 wordt hier verder op ingegaan.

De definitie die voor dit onderzoek wordt gehanteerd luidt als volgt: 'Extreem rechtse jongeren' zijn jongeren van ongeveer 14 t/m 20 jaar die zich keren tegen het volksvreemde, zoals allochtonen, zonder hierbij politiek georganiseerd te zijn. Deze afkeer wordt met name tot uitdrukking gebracht door bepaalde stijkenmerken. Aangezien er geen sprake is van politieke organisatie zal in het vervolg gesproken worden over 'jongeren met extreem rechtse sympathieën'.

1.2 Extreem rechts in Nederland

Bij de gemeenteraadsverkiezingen in 1994 ging 7,4% van de uitgebrachte stemmen naar extreem rechtse groeperingen (Van Donselaar, 2002). Dit bleek goed voor 87 gemeenteraadszetels. Bij de Tweede Kamer verkiezingen kregen de Centrum Democraten (CD) 3 zetels. In 1998 keerde het tij. De CD kreeg te weinig stemmen voor een zetel in de Tweede Kamer. Sindsdien zitten er geen extreem rechtse partijen meer in het parlement.² De (steeds radicaler wordende) Centrum Partij '86 (CP '86) werd in hetzelfde jaar verboden. Er bleef weinig over van extreem rechts. In 2002 deed men zelfs niet mee aan de verkiezingen. Wel is er een aantal splinterpartijen ontstaan. Hieronder volgt een kort overzicht:

² <http://www.lbr.nl/racismerapportage/index.html>

De Nieuwe Nationale Partij (NNP)

Eind 1997 was CP '86 door interne tegenstellingen gescheurd. Daarbij ontstond er een conflict over de partijnaam. De verliezers van het conflict richtten de Volksnationalisten Nederland (VNN) op. Deze distantieerde zich van de nazistische koers van de CP '86, waarschijnlijk om een partijverbod te voorkomen. Eind 1998 ging de VNN op in de Nieuwe Nationale Partij (NNP). Binnen deze partij werd een voor de buitenwereld gematigde koers gevaren, maar achter de schermen bleken ze radicaler te zijn. De partij lijkt zich vooral te richten op bestrijding van criminaliteit in het algemeen, maar uit verspreide pamfletten blijkt dat de daders vooral onder etnische minderheden gezocht worden (Van Donselaar, 2002). In maart 2002 deed de NNP mee aan de verkiezingen van de gemeenteraad in Leeuwarden, Rotterdam en Amsterdam. Alleen in de deelraad Rotterdam Feyenoord kreeg zij twee zetels.³ In 2002 werd er een jongerenorganisatie opgericht, de Nieuwe Nationale Jongeren (de NNJ).

Nieuw Rechts

In mei 2003 richtte ex- Leefbaar Rotterdam raadslid Michiel Smit de partij Nieuw Rechts op. Hij moest vanwege zijn sympathieën met extreem rechts Leefbaar Rotterdam verlaten. Hij heeft de publiciteit gehaald door zijn acties en met zijn bezoeken aan het Vlaams Blok.⁴ Desondanks probeert de partij van haar extreemrechtse imago af te komen (De Volkskrant, 22-02-2002). Men pleit vooral voor een streng beleid tegen allochtonen en vluchtelingen en is erg nationalistisch ingesteld.⁵

Overige organisaties

Naast de hierboven genoemde partijen zijn er diverse kleine neonazistische organisaties actief, zoals het Actiefrent Nationale Socialisten (ANS). Deze groepering is openlijk neonazistisch. Een andere bekende splinterpartij is de NVU. Deze partij is in 1971 opgericht, maar midden jaren 90 nieuw leven ingeblazen. Het gaat om een extreem rechtse neonazigroep die bijvoorbeeld meedoen aan herdenkingen van Adolf Hitler. Ze hebben ook internationaal contacten met neonazi's.⁶

Meer van belang voor de jongeren in Nederland is Stormfront Nederland (SFN). SFN werd midden 2000 opgericht door twee oud-NVU'ers. Enerzijds in SFN een neonazigroep, anderzijds werd aansluiting gezocht bij subculturen en bij lokale extreemrechts georiënteerde jongerengroepjes. De organisatiegraad was gering, maar toch konden ze een aantal mensen op de been krijgen. Antisemitisme werd hun handelsmerk. In 2000 en 2001 was SFN vooral een randstedelijk fenomeen. Door het druggebruik van de leiders heeft SFN veel vijanden in extreem rechtse kring (Van Donselaar, 2002).

³ <http://www.lbr.nl/racismerapportage/index.html>

⁴ <http://www.lbr.nl/racismerapportage/index.html>

⁵ http://www.lbr.nl/documentatie/omgaan_met_extreem-rechts/overzicht.html

⁶ http://www.lbr.nl/documentatie/omgaan_met_extreem-rechts/overzicht.html

1.3 Racistisch en extreem rechts geweld in Nederland

In het begin van de jaren 90 was er een sterke toename van racistisch en extreem rechts geweld. Om hoeveel voorvallen het precies gaat is echter niet duidelijk. De daders (en dus ook hun motieven) zijn vaak onbekend. In het midden en einde van de jaren 90 zette de stijgende lijn zich voort. Tevens was er sprake van een groeiend protest tegen asielzoekerscentra die in de regio werden geplaatst. Dit ging regelmatig gepaard met gewelddadige voorvallen. In 2001 is er voor het eerst weer sprake van een daling. In de onderstaande tabel staat een overzicht van het aantal voorvallen in de jaren 1999 tot en met 2003.

Tabel 1.1 Racistisch en extreem rechts geweld, naar categorie, van 1999 tot en met 2003

Categorie	1999	2000	2001	2002	2003
Doelbekladding	144	157	68	41	52
Bedreiging	62	86	88	83	73
Bommelding	18	2	10	7	1
Confrontatie	18	20	15	10	28
Vernieling	50	37	52	38	35
Brandstichting	11	20	37	10	10
Bomaanslag	-	-	-	-	1
Mishandeling	41	83	46	75	60
Doodslag	1	1	1	-	-
Totaal	345	406	317	264	260

Bron: Monitor Racisme en extreem rechts

Er is een aantal algemene trends aan te wijzen. Allereerst is er het toegenomen belang van antisemitisch geweld tot 2003. Dit kan in verband worden gebracht met de tweede intifada. Deze is op 28 september 2002 begonnen en gaat nog steeds door. Het gaat om een volksopstand van de Palestijnen tegen de Joodse bezetting (www.cmo.nl). In 2003 was een daling in het antisemitisch geweld. Een andere trend is de toename van het extreem rechtse daderschap. Echter, over de rol van extreem rechtse organisaties valt slechts te speculeren. Als is aangetoond dat er sprake is van een feitelijke betrokkenheid, dan is dit vaak een indirecte, bijvoorbeeld door betrokkenheid van aanhangers. Volgens Van Donselaar en Rodrigues⁷ zijn met name Lonsdale-jongeren betrokken bij de toegenomen gewelddadige confrontaties.

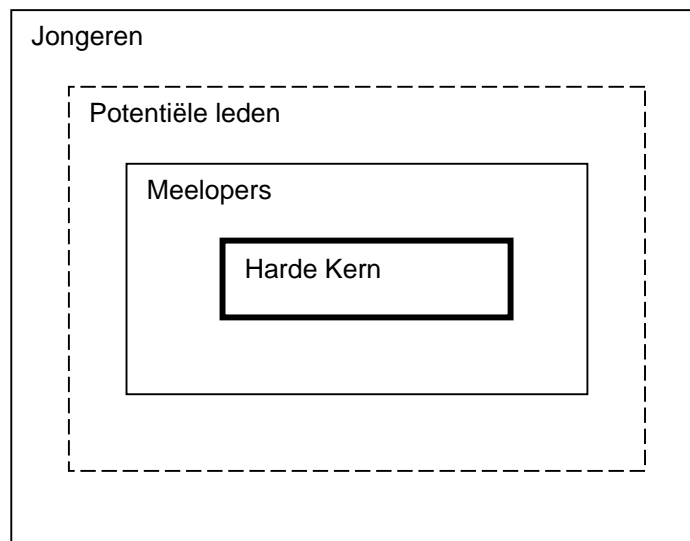
1.4 Jongeren en extreem rechts

Bij een groot deel van de jongeren is de situatie anders dan bij de leden van extreem rechtse partijen. Het grootste deel is niet politiek actief, maar zij sympathiseren wel met een aantal ideeën die deze partijen ook hebben. Dit blijft vaak heel oppervlakkig. Ze gebruiken opzettelijk symbolen die met

⁷ Monitor racisme & extreem rechts, zesde rapportage, Anne Frank Stichting / Universiteit Leiden, 2004.

extreem rechts geassocieerd worden, zoals bijvoorbeeld het kaalscheren van het hoofd, het brengen van de Hitlergroet en het dragen van bepaalde kledingmerken. Ze zijn echter niet politiek georganiseerd, er is meer sprake van een 'dynamische groep'. Het gaat om gelegenhedscollectieven, waarvan de samenstelling bij elke gebeurtenis verandert. Gezien het gebruik van symbolen en de veranderlijkheid van de groep lijkt het hier te gaan om een soort jeugdcultuur.

De samenstelling van de groep is als volgt. Als eerste is er de harde kern van een groep. Deze groep is redelijk vastomlijnd en wordt gevormd door de initiatiefnemers. Meestal is de harde kern niet aanwezig in risicovolle situaties. Als tweede zijn er de meelopers. Zij zijn wel duidelijk lid van de groep, maar zij nemen geen initiatief. De derde groep bestaat uit potentiële leden. Dit is een groot aantal personen die zich om de groep heen bewegen. Ze behoren niet tot de groep, maar ze hebben wel bepaalde kenmerken die groepslidmaatschap mogelijk maken (bijvoorbeeld muziek, kleding etc.). Als laatste is er de grote groep jongeren, als het ware de vijver waaruit gevist wordt (Witte, 2003). Het bovenstaande ziet er in een schema als volgt uit:

Dit onderzoek beperkt zich niet tot de harde kern van de jongeren (die als georganiseerd gezien kan worden), maar richt zich ook op de meelopers en de potentiële leden. Dit zijn de jongeren met sympathieën voor extreemrechtse ideeën. Zij lijken niet of nauwelijks politiek actief te zijn. Wel ondersteunen ze bepaalde ideeën van extreem rechtse partijen, maar ze zijn slechts bekend met een zeer beperkt deel van de ideologie van de partij. Men lijkt zich oppervlakkig te richten op de standpunten ten aanzien van zaken als integratie, migratie, asielzoekers en criminaliteit.

Jongeren geven verschillende redenen aan om te sympathiseren met extreemrechts gedachtegoed. Hier is weinig systematisch onderzoek naar gedaan. De informatie over de motieven die jongeren zelf aandragen is daarom ook uit verslagen van interviews gehaald.⁸ Hierbij moet opgemerkt worden dat

⁸ Het gaat om de volgende interviews:

het niet gaat om systematisch wetenschappelijk onderzoek, maar om de journalistieke verslagen van deze interviews.

De eerste reden is *het belang van cultuurbehoud*. Velen geven aan dat ze bang zijn dat bijvoorbeeld Marokkanen alles Islamitisch willen maken. Ze zijn trots op het Nederlandse volk en op Nederland en willen dit dan ook verdedigen. Bovendien hebben ze het idee dat de Nederlandse taal en het Nederlandse cultuurerfgoed beschermd moeten worden. Ten slotte wordt aangegeven dat ze 'hun Nederlandse meisjes willen beschermen tegen andere culturen.'

De tweede groep argumenten betreft *onveiligheidsgevoelens*. De jongeren zijn van mening dat bijvoorbeeld Marokkanen gluisperig zijn en daarnaast zouden ze verantwoordelijk zijn voor een groot deel van de criminaliteit. Een ander aspect van de onveiligheidsgevoelens is het feit dat men zich niet meer thuis voelt in eigen land. Men zoekt de veiligheid onder elkaar. Ze komen onderling voor elkaar op en dit geeft een soort samenhangsgevoel.

Het derde punt hangt samen met het tweede, namelijk het '*eigen-volk-eerst-principe*.' Men voelt zich gediscrimineerd in eigen land. Deze gevoelens komen voort vanuit het gevoel dat asielzoekers zomaar alles krijgen (bijvoorbeeld een uitkering of een huis), terwijl zij er zelf hard voor moeten werken. Ze hebben het idee dat de Nederlandse jongeren de baas moeten zijn, en niet de allochtonen. Dit verschijnsel vindt vaak op kleine schaal plaats. Zo wordt het eigen territorium verdedigd, dat vaak bestaat uit een hangplek. Daarnaast bestaat de angst dat een Nederlands meisje een relatie krijgt met een allochtoon. Ook krijgen allochtonen de schuld van de problemen waar de Nederlandse verzorgingsstaat mee te kampen heeft. Het volgende citaat is hiervan een goed voorbeeld:

*(...) en weet je waarom dat de ziektekosten omhoog zijn gegaan? Doordat die asielzoekers hun rotte gebit hier laten behandelen.*⁹

Als laatste geeft men aan zich gewoon te irriteren aan grote groepen allochtonen. Dit door het gegeven dat ze in grote groepen lopen en dan niet in de Nederlandse taal spreken.

-
- Jacobs, Marvin, *Extreem rechts is terug. Hoe jongeren zich anno 2003 tegen 'de buitenlanders' keren*. Nieuwe Revu 10, 26-02-2003
 - Duursma, Mark *De jacht op codes*, NRC Handelsblad 27-09-2003.
 - El Ayadi, Malika (1996) *Bodegraven Bijvoorbeeld*, Contrast

⁹ El Ayadi, Malika (1996) *Bodegraven Bijvoorbeeld*, Contrast.

2. Onderzoeksopzet

Uit het voorafgaande blijkt dat jongeren zelf verschillende verklaringen geven voor hun sympathieën met extreem rechts. Daarnaast is niet duidelijk in hoeverre de sympathie voor extreem-rechtse ideeën een typisch jeugdverschijnsel is. Er is weinig onderzoek gedaan naar extreem-rechtse sympathieën bij jongeren, maar de tijd die voor dit onderzoek staat is beperkt en het opbouwen van contacten met deze jongeren is tijdrovend. Om deze reden is niet gekozen om te zoeken naar de oorzaken van de sympathieën met extreem rechts bij jongeren. Wat wel duidelijk is, is dat de problemen zich uiten op lokaal niveau. Het zijn dus vooral de gemeenten die te maken krijgen met de problematiek rond deze jongeren. Gezien de geringe informatie die er is rond jongeren en extreem rechtse sympathieën is het voor gemeenten lastig om met deze problematiek om te gaan. Verschillende instanties binnen een gemeente kunnen echter wel een doorslaggevende rol spelen in de ontwikkeling van groepen jongeren met extreem rechtse sympathieën. Daarom is het van belang te inventariseren wat verschillende instellingen aan de problematiek doen. De vraagstelling van dit onderzoek is dan ook de volgende:

Hoe gaat men binnen verschillende gemeenten om met jongeren met extreemrechtse sympathieën en welk beleid lijkt het meest effectief?

Deze vraagstelling kan opgesplitst worden in twee delen. Het eerste deel van de vraagstelling richt zich op het beleid in de gemeenten. Dit deel kan opgesplitst worden in de volgende deelvragen:

1. Wat voor beeld hebben gemeenten van de jongeren die zich tegen minderheden keren? Wat voor motieven denken ze dat de jongeren hebben?
2. Wat is het bedoelde beleid en het gevoerde beleid van gemeenten tegen het extreem-rechtse sympathieën onder jongeren?
3. Zijn er naast het gemeentelijk beleid nog andere instanties (zoals bijvoorbeeld jongerenwerk) die zich bezig houden met deze jongeren en wat is hun beleid?

Bij de eerste deelvraag gaat het om het achterhalen van de onderliggende vooronderstellingen van het beleid. Deze assumpties en aannames vormen de beleidstheorie. Deze geeft aan waarom de gevoerde maatregelen zouden leiden tot een bepaald doel (Rossi, 1999). De beleidstheorie wordt over het algemeen niet expliciet geformuleerd en daarom zal er in de interviews op een indirecte manier naar gevraagd worden. In de tweede deelvraag wordt een onderscheid gemaakt tussen het bedoelde beleid en het gevoerde beleid. Bij het eerste gaat het erom hoe het beleid op papier staat, dus hoe men eigenlijk zou willen dat het eruit ziet. Het gevoerde beleid richt zich op de praktijk. In de praktijk kan het bedachte beleid immers anders uitwerken. Het doel van de derde vraag is tweeledig. Ten eerste is het handig om op deze manier erachter te komen of er nog andere instanties zijn die zich bezig houden met de jongeren. Aan de andere kant is het een goede graadmeter om in beeld te

krijgen of de verschillende instanties wel met elkaar in contact staan en kennis hebben van elkaars activiteiten.

Het tweede deel van de vraagstelling richt zich vooral op de vraag of het gevoerde beleid in de gemeente als effectief kan worden beschouwd. Deze vraag laat zich opsplitsen in de volgende deelvragen:

4. Is er in de gemeente een afname te zien van rechtsextremisme?
5. Is de eventuele afname toe te schrijven aan het beleid wat gevoerd is door de gemeente?

De moeilijkheid bij deze deelvraag ligt in het feit dat men nooit zeker kan weten of een eventuele afname toe te schrijven is aan het gevoerde beleid. Hier wordt dan ook niet naar gestreefd, er wordt gestreefd naar het aannemelijk maken van een eventueel verband.

Methode

Aangezien de vraagstelling opgesplitst kan worden in twee delen zal ik dit in de beschrijving van de methode handhaven. Allereerst zal de methode behandeld worden om de deelvraag betreffende het beleid te kunnen meten beantwoord worden, vervolgens de methode betreffende de eventuele af- of toename van rechtsextremisme.

Beleid in de gemeenten

Vooraf moet hierbij opgemerkt worden dat er niet alleen gekeken is naar het gemeentelijk beleid, maar ook naar ander beleid wat gevoerd wordt. Voorbeelden hiervan zijn het jongerenwerk en de politie. Het kan immers voorkomen dat er bij de gemeenten onduidelijk beleid geformuleerd is, of dat er verschillen zijn in het door de gemeente geformuleerde beleid en de praktische uitvoering door bijvoorbeeld de politie. Daarom zijn verschillende partijen binnen een gemeente bij het onderzoek betrokken.

De informatie met betrekking tot het idee van de motieven van jongeren en het beleid in de verschillende gemeenten is op een aantal manieren verkregen. Aan de ene kant is geprobeerd aan beleidsdocumenten te komen en die te lezen. Aan de andere kant is geprobeerd bij de betreffende gemeente een gesprek te hebben met de verantwoordelijke beleidsmedewerker(s). Daarnaast is bij de gemeenten geïnformeerd naar de activiteiten van het jongerenwerk en andere instellingen zoals scholen en de politie. Het jongerenwerk is in deze een belangrijke partij, aangezien dat zich op de meest directe manier bezig houdt met de jongeren en dus de problemen het snelst kan signaleren. Daarnaast zijn jongerenwerkers de uitvoerders van het beleid van de gemeente. Met betrekking tot deze instellingen is echter ook getracht zelf contact met hen op te nemen, aangezien de gemeentes (om wat voor reden dan ook) wellicht niet altijd doorverwezen. Allereerst is echter het betreffende Anti-Discriminatie Bureau (ADB) benaderd. Dit zou de meeste informatie over de regio moeten hebben. Daarnaast zouden zij wellicht door kunnen verwijzen naar de juiste persoon binnen de verschillende andere diensten.

De gesprekken vonden plaats aan de hand van een topiclijst, waar de onderwerpen op stonden weergegeven die tijdens het gesprek aan de orde moesten komen. Deze topiclijsten verschilden per gemeente op sommige specifieke punten. De situatie is per gemeente immers anders. Wel bestond elke lijst uit twee delen. Het eerste deel ging over het gevoerde beleid, het tweede deel over de eventuele effectiviteit van het beleid. In de eerste instantie was het de bedoeling de gesprekken op te nemen en vervolgens uit te werken, maar dit bleek niet nodig te zijn. Door mee te schrijven kon ruim voldoende informatie bewaard blijven. Daarnaast bleek bij de eerste interviews dat de gesprekken voor de eigenlijke 'start' van het interview al op gang kwamen. Het alsnog in stelling brengen van de recorder zou een onderbreking vormen van het gesprek, waardoor informatie juist verloren zou kunnen gaan. Gekozen is dus voor het meeschrijven tijdens het interview, aangezien dit het gesprek het minst verstoort.

De verkregen informatie met betrekking tot het gevoerde beleid is per gemeente in een matrix gezet en geanalyseerd. Hierin stonden op zowel de horizontale als de verticale as de verschillende instanties die geïnterviewd zijn. In de rijen wordt op die manier aan de hand van de punten van de topiclijst weergegeven wat bijvoorbeeld de gemeente aan informatie gaf over het jongerenwerk, de politie etc. In de cellen op de diagonale lijn staat wat de betreffende instantie vertelde over het eigen beleid. Hierdoor werd overzichtelijk gemaakt of de instanties de juiste informatie hadden over elkaar. Met betrekking tot de genoemde oorzaken voor de sympathieën van extreem rechts onder jongeren is één matrix opgesteld voor alle vier betrokken gemeenten. Op de horizontale as stonden de vier gemeenten, op de verticale as de betrokken instanties. Op deze manier kon inzicht verkregen worden in oorzaken die per gemeente genoemd werden, maar ook in oorzaken die wellicht per instantie (bijvoorbeeld de politie in alle vier gemeenten) werden aangegeven. De genoemde oorzaken zijn hierna vergeleken met het gevoerde beleid, om na te gaan of dit wel overeenkomt met de beleidstheorie. Met betrekking tot de inschatting van de aantallen is dezelfde methode toegepast als voor de genoemde aantallen. De resultaten hiervan staan in hoofdstuk vier beschreven.

Er zijn gemeenten benaderd waarvan bekend is dat zij veel last hebben (gehad) van rechts-extremisme onder de jeugd. Als eerste is de gemeente Eindhoven in het onderzoek betrokken, aangezien deze gemeente de laatste maanden door deze problematiek in de actualiteit is geweest. Eind vorig jaar is een einde gemaakt aan het kraken van de Constant Rebueqe Kazerne door extreem rechtse jongeren. Daarnaast zijn er ook in de kleinere gemeenten rond Eindhoven problemen. Een andere gemeente die werd benaderd is Aalsmeer. In Aalsmeer zijn er al langer spanningen tussen groepen jongeren. De afdeling Welzijn van de gemeente heeft hierover een onderzoek in laten stellen. Aangezien deze gemeente actief bezig is met dit onderwerp, is het interessant deze ook in het onderzoek te betrekken. Een derde gemeente die in het onderzoek betrokken werd is de Gemeente Landgraaf. Ook deze gemeente heeft te kampen gehad met jongeren die problemen veroorzaken. Op het Eijkhagencollege heeft men zelfs een verbod op het dragen van Lonsdale kleding ingesteld.¹⁰ Als laatste is de gemeente Dokkum benaderd. Deze gemeente is onder de aandacht gekomen door het

¹⁰ http://www.xs4all.nl/~afa/alert/3_7/lonsdale.html

plan van een groep jongeren om een molotovcocktail in het asielzoekerscentrum te werpen. Daarnaast meldde het ADB Leeuwarden een toename van het aantal klachten. De klachten lijken ook steeds meer uit kleinere gemeenten te komen.¹¹ In hoofdstuk vier wordt de situatie per gemeente uitgebreider toegelicht.

Effectiviteit

Om aan te kunnen tonen of het beleid al dan niet effectief is geweest werd allereerst gekeken naar de cijfers van de 'Monitor Racisme en Extreem Rechts' van Jaap van Donselaar. Hierin worden per regio de cijfers bijgehouden van het aantal discriminatieklachten. Door de cijfers over verschillende jaren te vergelijken met de loop van het beleid, kan een beeld verkregen worden of het aantal klachten is afgenomen. Het voordeel hierbij is, dat de cijfers jaarlijks worden bijgehouden, waardoor er meerdere meetmomenten zijn. Er wordt hierbij gebruik gemaakt van *reflexive controls*. Hiervan is sprake als er bij dezelfde groep op verschillende tijdstippen een bepaalde variabele wordt gemeten. In dit geval werd er dus in dezelfde gemeente op meerdere tijdstippen het rechtsextremisme gemeten. Het voordeel is dat er op verschillende tijdstippen gemeten wordt, waardoor de ontwikkeling van het verschijnsel beter in kaart gebracht kan worden. Nadeel van deze methode is echter, dat men moet veronderstellen dat er geen veranderingen in de uitkomstvariabelen hebben plaatsgevonden in de tijd tussen de observaties anders dan deze teweeggebracht door de interventie (Rossi, 1999). Gedurende het onderzoek kwam echter naar voren dat de registratie niet verliep zoals werd verwacht. Op dit probleem wordt in hoofdstuk vijf nader ingegaan.

Naast de *reflexive controls* is er een extra controle ingevoerd, namelijk de *shadow controls*. Bij *shadow controls* wordt er gevraagd naar de mening van experts op een bepaald gebied (Rossi, 1999). Dit kan bijvoorbeeld de beoordeling van de betreffende beleidsmaker zijn, maar ook die van de uitvoerders en participanten. In dit geval werden beleidsmedewerkers van de gemeente, de uitvoerders (jongerenwerk, politie en onderwijs), en de ADB's benaderd met een dergelijke vraag. Deze is opgenomen in de topic lijst. Natuurlijk is het ook belangrijk om de jongeren zelf te benaderen met vragen over het gevoerde beleid. De ervaring leert echter, dat het moeilijk is met deze jongeren in contact te komen. Binnen de tijdspanne die stond voor dit onderzoek was het niet realistisch hiernaar te streven.

Er zijn dus verschillende methoden gebruikt om aan te tonen of een beleid al dan niet succesvol is. Vooral bij de *shadow controls* is dit van belang, aangezien het aannemelijk is dat de verschillende instanties praten vanuit hun eigen perspectief en belang. Door gebruik te maken van verschillende methoden is het de bedoeling dat dit probleem ondervangen wordt.

Motieven van jongeren

Naar de verschillende motieven die jongeren kunnen hebben is reeds enig onderzoek verricht. Aan de hand van een literatuurstudie zijn de verschillende theorieën met betrekking tot jeugdculturen op een

¹¹ [http://www.afanederland.antifa.net/indexseptember.htm#ook300903;](http://www.afanederland.antifa.net/indexseptember.htm#ook300903)

rij gezet. Er is onderscheid gemaakt worden tussen redenen die jongeren zelf aandragen (zoals beschreven in hoofdstuk een) en redenen die vanuit onderzoek aangedragen worden. Het onderscheid kan bij preventie van belang zijn. Het is van belang dit onderscheid te maken, beide groepen vragen een andere aanpak. Aan de hand van het overzicht wat verkregen is kunnen wellicht mogelijke oplossingen gedestilleerd worden.

3. Beschrijving Lokale Situaties

In dit hoofdstuk volgt een korte beschrijving van de gemeentes die betrokken zijn in dit onderzoek. Er zal een indruk worden gegeven van de specifieke situatie in de gemeente, zoals die voor het onderzoek bekend was.

3.1 Aalsmeer

Al een aantal jaar is er in Aalsmeer sprake van spanningen tussen groepen jongeren. Marokkanen uit de Kudelstaart staan tegenover extreem rechtse Nederlandse jongens uit de Kwakel. Het gaat vooral om blanke jongeren tussen 15 en 20 jaar die openlijk sympathie tonen voor de ideeën van Hitler (Barkman, 2003). De groepen raken regelmatig slaags met elkaar. Sinds de zomer van 2002 werden de confrontaties steeds harder. Men sprak zelfs van 'Marokkanenjacht' (Tas, 2004). Naar aanleiding hiervan liet de gemeente in november 2002 een quick-scan uitvoeren door ES&E.¹² Er is in kaart gebracht wat de oorzaak van de spanningen kan zijn en wat er aan gedaan kon worden. Dat onderzoek legde onder andere de link naar de relatief grote aanhang die de NSB vroeger had in Aalsmeer. Er zou sprake zijn van een voedingsbodem (NRC Handelsblad, 2002). Daarnaast moeten volgens het onderzoeksbureau de verschillende partijen in de gemeente samen werken in een netwerk, om gezamenlijk het probleem aan te pakken. De aanbevelingen zijn opgenomen in een plan van aanpak, waarin het probleem structureel aangepakt wordt. Er is een netwerk opgezet dat zich bezighoudt met lokale beleidslijnen voor de problematiek. In het netwerk hebben beleidsmedewerkers van Uithoorn en Aalsmeer, teamchefs van de politie, het jongerenwerk, vertegenwoordigers van scholen, de GGD, bureau Jeugdzorg, bureau Halt en het OM zitting genomen.¹³ De eerste bijeenkomst van dit netwerk vond op 13 mei 2003 plaats, waarin er vooral aandacht was voor de kennismaking van de verschillende betrokken instanties. Daarnaast was er aandacht voor meer diepgang met betrekking tot het onderwerp. De tweede bijeenkomst (17 juni 2003) had als doel om de verschillende instanties ertoe te zetten de aanbevelingen uit het rapport over te nemen. Eind augustus zou het netwerk weer bijeengekomen zijn om de acties te bespreken, maar daar wordt op de website geen melding van gemaakt.

3.2 Dokkum

Sinds de zomer van 2003 zijn er spanningen tussen jongeren uit Dokkum en omgeving en de jongeren uit het asielzoekerscentrum (Bras, 2003). In de nacht van 24 oktober op 25 oktober 2003 is dit geëscaleerd. Een aantal jongeren schreeuwde en gooide met kluiten en stenen naar het asielzoekerscentrum. Ook zijn er hakenkruizen en davidsterren op het fietspad geschilderd (De Telegraaf, 25-10-2003). De jongeren hadden een molotovcocktail klaarliggen om in het centrum te gooien. Volgens de politie waren de spanningen er al eerder, ze waren al geruime tijd op de hoogte (Leeuwarder courant, 27-10-2003). Zij hebben na het incident maatregelen genomen, waaronder het instellen van een jeugdcoördinator. Ook is er een aantal jongeren opgepakt. Het ADB Fryslân gaat

¹² ES&E was een bureau voor onderzoek en advies en is reeds opgeheven.

¹³ <http://www.aalsmeer.nl/Projecten/projecten.HTM>

naar aanleiding hiervan voorlichting geven op het Dockinga college (Leeuwarder Courant, 30-10-2003). Vlak voor het incident klaagde het ADB Fryslân al over een toenemend aantal meldingen over extreemrechtse jongerengroepen (Friesch Dagblad, 30-09-2003). Ook merkten ze op dat vreemdelingenhaat steeds meer in de dorpen voorkomt, in plaats van in de steden. Op 27 april vond er weer een incident plaats met een racistische achtergrond. Vijf jongens zijn aangehouden op verdenking van het molesteren van een Damwoudster scholier. De reden voor het molesteren was dat hij eruit zag als een hiphopper en dus een voorliefde had voor de zwarte cultuur.

3.3 Eindhoven

In 1998 verhuist Michel Hubert terug naar Eindhoven (hij had Eindhoven verlaten om in Utrecht te kunnen studeren.) Hij zorgt voor een nieuwe impuls binnen de extreem rechtse scene en omdat ze op een gegeven moment behoefte hebben aan een eigen ruimte, kraken ze de Constant Rebeque Kazerne. De activisten kwamen van de Voorpost, de Nationalistische Studenten Eindhoven en het Nationaal Offensief. De ruimte zou gebruikt worden voor vergaderingen, bijeenkomsten en feesten. Het pand is zowel eigendom van de gemeente Eindhoven als van het Ministerie van Defensie en beide partijen willen of kunnen niet ingrijpen. Hiermee wordt de kazerne een vrijplaats voor extreemrechts.¹⁴ Op 8 november 2003 vond er een antisemitisch concert plaats in de kazerne, namelijk "Rock Gegen Z.O.G." (Z.O.G. staat voor Zionist Occupation Government.) Enkele weken na het concert hebben de krakers de kazerne vrijwillig verlaten. De publicitaire druk was ze waarschijnlijk te veel geworden.¹⁹ Daarnaast zou er sprake zijn geweest van interne verdeeldheid.¹⁶ Voordat men de kazerne wilde kraken was men waarschijnlijk reeds actief met het plakken van posters en stickers. Ook probeerde men te infiltreren bij de Jongerenbond in Eindhoven (Alert, winter 2000). Ook in de dorpen rond Eindhoven is er sprake van overlast van jongeren met extreem-rechtse sympathieën. Zo werden in Eersel en Bladel allochtone jongeren belaagd door andere jongeren. (Eindhovens Dagblad 16-06-2003). De politie is in de regio Eindhoven een onderzoek begonnen naar de omvang van de problemen rond extreem rechts (Limburgs Dagblad, 13-11-2000).

3.4 Landgraaf

Eind 2000 wordt bekend dat de nationaal-socialistische partij NVU in 2002 meedoet aan de gemeenteraadsverkiezingen in Kerkrade. De partij heeft deze stad bewust gekozen, ze denken dat Kerkrade een stad is waar ze gemakkelijk door kunnen breken. In Zuid-Limburg zouden mensen eerder geneigd zijn extreem rechts te stemmen. De lijsttrekker is de omstreden Christian Malcoci, die onder andere een herdenking ter ere van de honderdste verjaardag van Hitler georganiseerd heeft. In eigen land (Duitsland) is hij een van de bekendste neonazi's (Dagblad De Limburger, 14-11-2000). Met de verkiezingen stemden echter weinig mensen op de NVU waardoor ze geen enkele zetel kregen in de gemeenteraad (Limburgs Dagblad 07-03-2002). Begin 2003 staat Zuid-Limburg (en speciaal

¹⁴ <http://kafka.antifa.net/kazerne.htm>

¹⁵ www.indymedia.nl/nl/2003/11/15616.shtml

¹⁶ http://www.lbr.nl/racismerapportage/2d-extreem-rechts_in_nederland.html

Landgraaf) weer onder de aandacht wegens jongeren die zich tegen buitenlanders. Vooral het Eijkenhagen College (een scholengemeenschap voor VMBO theoretisch, HAVO en VWO) komt veel in het nieuws wegens de extremistische jongeren die op deze school zitten. Om deze problematiek op te lossen heeft de school een verbod op Lonsdale en andere stijlkenmerken ingesteld. Een artikel in de Nieuwe Revue ('Extreem rechts is terug') brengt de zaak extra onder de aandacht. Hierin worden leerlingen geïnterviewd en gevraagd naar hun mening over allochtonen. Verder worden de verschillende kledingcodes weergegeven (Nieuwe Revu 10, 26-02-2003). Ook zou in een discotheek in Landgraaf de Hitlergroet gebracht zijn.

De situatie in Zuid-Limburg is specifiek omdat het zich in een regio bevindt waarin (georganiseerd) extreem rechts grensoverschrijdend actief is. Volgens de AFA zijn er twee neonazistische 'structuren' actief in de regio. De eerste is het 'Kameradschaft Aachenerland'. Zij organiseren vooral concerten, feesten en demonstraties. Ze hebben wel grootse plannen als het 'creëren van vrije gebieden,' maar hier komt weinig van terecht. Een andere groep is 'de Mijnstreekoostskins'. Naast contacten met de hiervoor genoemde groep hebben zij ook contacten met de Nederlandse Volks Unie (Alert maart 2002). De Mijnstreekoostskins lijken nu niet meer actief.

4. Resultaten / Analyse

4.1 Aalsmeer

Inschatting van aantallen

In Aalsmeer hebben opvallend weinig partijen kennis van de grootte van het probleem. Alleen de politie en het jongerenwerk noemen een aantal. Deze twee schattingen lopen erg uiteen. De politie zegt dat het om ongeveer 30 jongeren gaat in de Lonsdale groep en ongeveer 20-25 in de Marokkanengroep. Het jongerenwerk heeft het echter over ongeveer 100 jongeren. Waarschijnlijk neemt het jongerenwerk de meelopers mee in de schatting, terwijl de politie alleen te maken krijgt met jongeren die een strafbaar feit hebben gepleegd. Opmerkelijk is dat zowel politie als de jongerenwerker in het netwerk Overlast Jeugd zitten en dat er toch een groot verschil is tussen de inschattingen. Andere partijen hebben geen aantallen genoemd. De communicatie in het netwerk lijkt dus niet optimaal.

Oorzaken

In Aalsmeer wordt een groot aantal verschillende oorzaken genoemd. Opvallend is dat meerdere malen wordt aangegeven dat extreem rechts onder jongeren een soort jeugdcultuur is met een normen en waarden probleem. Het zou meer om groepstegenstellingen gaan dan om echte buitenlanderhaat. Daarbij is het extreem uiten van deze tegenstellingen een kenmerk van een jeugdcultuur. Aalsmeer wordt gekarakteriseerd als een gesegregeerde samenleving, waarin het ook mogelijk is om de blanke identiteit te benadrukken. Ook verveling zou hierbij een rol spelen.

Naast deze groep oorzaken (waar racisme eigenlijk nauwelijks een rol in speelt) worden ook oorzaken genoemd die wel degelijk te maken hebben met racisme. Zo wordt de mentaliteit van de ouders vaak genoemd, waarin men zich ook tegen buitenlanders keert. Hiermee samenhangend heeft men het over de voedingsbodem die er zou zijn. Vroeger had de Nationaal Socialistische Beweging (NSB) in Aalsmeer ook al een grote aanhang. Ook het algemene klimaat (door iemand de 'voort bestaande vreemdelingenvijandigheid' genoemd) worden als oorzaak aangewezen. Als laatste worden zaken als het conservatisme in dorpen, onrechtvaardigheidgevoelens, communicatiesnelheid en het intelligentieniveau van de jongeren genoemd.

Opvallend is dat naast de onderzoeker van ES&E ook de politie de voedingsbodem van de NSB noemt als oorzaak. Volgens hen noemen jongeren zelf ook de NSB, in die zin dat 'als mijn opa fout was, waarom mag ik dat dan niet zijn?' Ook is het opvallend dat door drie partijen de ouders als mogelijke oorzaak genoemd worden. Dit zou samen kunnen hangen met de voedingsbodem van de NSB. De politie is de enige die ook echt de ouders bij een interventie betreft (en kan betrekken). Aan de andere kant wordt vanuit de politie benadrukt dat het gaat om een soort jeugdcultuur in plaats van om rassenhaat. Wel is er sprake van aparte registratie van incidenten met betrekking tot discriminatie. Dit lijkt tegenstrijdig, wellicht heeft de geïnterviewde alleen voor zichzelf gesproken en niet namens de politie.

Wat wordt gedaan / Beleid

In Aalsmeer zijn er twee samenwerkingsverbanden opgezet. Als eerste is er het Jongeren Interventie Team (JIT). Het JIT valt onder Bureau Jeugdzorg, en wordt door de gemeente gesubsidieerd. Partijen als de leerplichtambtenaar, de politie en jeugdreclassering zitten hierin. Al deze partijen kunnen een jongere introduceren in het netwerk. Dit doen ze als ze het idee hebben dat deze aan het afglijden is. De instanties in het netwerk stippelen een traject uit voor deze persoon. Het netwerk is dus op het individu gericht. Bij het introduceren komt men af en toe in aanraking met extreem rechtse jongeren, maar dit is meestal niet het hoofdprobleem. Het wordt wel meegenomen in de straf of behandeling.

Het tweede netwerk is het Overlast Jeugd netwerk. Dit netwerk is speciaal opgericht om de intolerantie onder jongeren in de gemeente tegen te gaan. In het netwerk zitten onder andere scholen, de gemeente en de politie. Er wordt hierbij informatie uitgewisseld met betrekking tot dreigingen en signalen die men krijgt met betrekking tot spanningen tussen groepen jongeren. Hier kunnen alle partijen op inspelen. Het netwerk werkt puur preventief en gaat om groepen jongeren in plaats van individuen. Dit is tegenstelling tot het JIT, wat veel meer gericht is op een individuele aanpak. Over beide netwerken zijn de partijen tevreden, ze hebben het idee dat het nut heeft op deze manier de problematiek aan te pakken.

Naast dit samenwerkingsverband is er nog een aantal partijen dat zelf iets doet. Zo heeft de politie het registratiesysteem aangepast, waardoor discriminatiezaken apart worden geregistreerd. Ook hebben zij ouders en jongeren op het bureau uitgenodigd, waardoor ouders geconfronteerd werden met het gedrag van hun kind. Sommige ouders schrokken hier erg van, terwijl anderen hun kind hierin ondersteunden.

Ook VMBO De Groenstrook doet veel aan het bestrijden van discriminatie en extreem rechts. Zij gaan met de leerlingen aan de slag met het project 'Racisme Ongerijmd'.¹⁷ Hiervoor ontvangen zij subsidie van onder andere de gemeente. Ook in de reguliere lessen is er aandacht voor racisme en discriminatie. Zo wordt in het eerste jaar bij het vak maatschappijleer extra aandacht aan pesten besteed en krijgen de leerlingen in het derde jaar les over (voor)oordelen. Ook bestaan er richtlijnen met betrekking tot kleding op school.

Het jongerenwerk geeft aan meer dingen te willen doen, maar zegt hier niet de middelen voor te hebben. In hun concrete beleid wordt aangegeven dat het belangrijk is 'het beestje bij de naam te noemen'.

Wat de gemeente doet naast bovenstaande is niet duidelijk, aangezien het binnen de termijn niet mogelijk was iemand van de gemeente te spreken. Er is op twee manieren getracht contact te krijgen.

¹⁷ 'Racisme Ongerijmd' is een poëzietoonstelling van het LBR met racisme en vooroordelen als thema.

Via het inlichtingnummer kwam geen reactie en via de andere weg moest eerst toestemming gevraagd worden aan het College.

Beleid in relatie met de genoemde oorzaken

In het gevoerde beleid wordt het meest ingespeeld op de verklaring dat het zou gaan om een jeugdcultureel verschijnsel. Hiertoe gaat men de discussie aan met de jongeren en zitten verschillende partijen in een netwerk. Daarnaast zijn in een enkel geval de kledingvoorschriften aangepast. Ouders worden echter ook genoemd als oorzaak. De politie is de enige die ze betreft in de interventie. Ook ten opzichte van de onrechtvaardigheidgevoelens die de jongeren zouden hebben ten opzichte van buitenlanders is geen beleid, terwijl deze wel als oorzaak genoemd wordt.

Voorts worden er oorzaken genoemd waar geen van de betrokken instanties invloed op heeft. Zo wordt de voedingsbodem van de NSB en het algemene klimaat genoemd. Wellicht ligt, zeker met betrekking tot het laatste, de verantwoordelijkheid voor de interventie meer op nationaal niveau.

Wat zegt men over anderen

De verschillende instellingen hebben een beperkt beeld van de activiteiten van anderen. Ze halen hun kennis vooral uit een van de netwerken en de activiteiten daarbinnen. Wat daarbuiten gebeurt weet men niet goed. Het zou kunnen dat het bestaan van een netwerk dus naast een positieve kant, ook een ongewenst neveneffect heeft, namelijk dat men niet meer weet wat anderen buiten het netwerk doen.

Wel is er veel kritiek over en weer. Van elkaar wordt gezegd dat zaken niet goed aangepakt worden en dat men zaken over het hoofd ziet. Zo wordt zowel de gemeente als de politie verweten dat ze te weinig rekening houden met het effect van de toegenomen communicatiesnelheid en mobiliteit onder jongeren. Over het overige functioneren van de politie is meer onenigheid. Zo zegt de ene partij dat de 'Lonsdale-groep' te veel wordt voorgetrokken, terwijl de andere partij zegt dat dit juist met de 'Marokkanengroep' gebeurt. Ook zou er onder jongeren geen aangifte van racistische incidenten meer gedaan worden wegens gebrek aan vertrouwen in de politie.

Naast het bovengenoemde krijgt de gemeente ook nog andere kritiek. Zo wordt hen door de medewerker van het onderzoeksbureau verweten dat ze te weinig aandacht besteden aan het probleem, terwijl er eerst juist veel aandacht voor het probleem was. Ook wordt hen verweten dat in de maatregelen de balans zoek is. Voorts zou er weinig geld beschikbaar zijn voor voorzieningen van jongeren.

Van de gemeente zelf is niet bekend wat zij te zeggen hebben over hun eigen beleid. De gemeente reageerde zeer gesloten op het onderzoek. Dit is jammer, aangezien de gemeente behoorlijk wat commentaar heeft gekregen.

Het bovenstaande roept een beeld op waarin partijen van elkaar niet weten wat ze naast de netwerken doen en daardoor is er veel onderlinge kritiek. Vooral voor de politie geldt dit, terwijl de politie toch bezig is met de problematiek. Discriminatie wordt apart geregistreerd en men zit in beide netwerken. Daarnaast hebben ze zelf de jongeren met hun ouders op het bureau geroepen. Ze zijn hierdoor de enige partij die de ouders daadwerkelijk in de interventie betreft.

Effectiviteit

De resultaten met betrekking tot de effectiviteit zullen volledig worden gebaseerd op de meningen van de respondenten (*shadow controls*), aangezien het aan voldoende cijfers (*reflexive controls*) ontbreekt. De meningen over de effectiviteit van het netwerk zijn positief. Een samenwerkingsverband waarbij op een directe manier informatie uitgewisseld wordt, en waarbij de lijnen kort gehouden worden, wordt door vrijwel alle partijen als positief ervaren. Een netwerk kan echter niet alles voorkomen. Naast een netwerk worden verschillende andere zaken als effectief beschouwd. Zo lijkt het uitnodigen van de ouders op het politiebureau voor een gesprek ook effect te hebben gehad. Ouders wisten in sommige gevallen niet dat hun kinderen op deze manier dachten over minderheden. Daarnaast zouden de kledingrichtlijnen op de school de spanningen ook wegnemen.

Er zijn echter ook meer negatieve signalen te horen. Zo zou er op een aantal punten wel actie ondernomen worden, zoals het netwerk, maar ontbreekt in de maatregelen de algemene samenhang. Daarnaast zouden de politie en de gemeente geen rekening houden met de toegenomen communicatiesnelheid en mobiliteit onder jongeren. Pas als dit gedaan wordt zal het beleid wel effectief zijn.

Conclusie

In Aalsmeer heeft de gemeente in het verleden erkend dat er sprake is van etnische spanningen onder jongeren. Ze hebben een quick-scan uit laten voeren door onderzoeksbureau ES&E en die hebben een aantal aanbevelingen gedaan. Een netwerk 'Overlast Jeugd' is ingesteld, wat speciaal gericht is op het voorkomen van incidenten tussen de twee verschillende groepen. In dit netwerk zitten onder andere de politie, scholen, de gemeente en het jongerenwerk. De verschillende partijen afzonderlijk zijn eveneens actief tegen de jongeren met extreem rechtse sympathieën. Zo heeft de politie de registratie aangepast zodat discriminatiezaken apart geregistreerd worden. Daarnaast zijn ouders geconfronteerd met het gedrag van hun kinderen. De school is aan de slag gegaan met 'Racisme Ongerijmd' en heeft daarnaast tijdens de lessen maatschappijleer aandacht voor pesten en vooroordelen. Het jongerenwerk gaat de discussie aan met de jongeren, maar zegt de middelen niet te hebben om een echt project op te starten. Wat de gemeente doet naast het netwerk is niet bekend. De belangrijkste oorzaak die door Aalsmeer genoemd wordt is dat het om jeugdculturen gaat. Daarnaast is de voedingsbodem van de NSB opvallend.

4.2 Dokkum

Inschatting van aantallen

De schattingen die de verschillende instanties maken van de aantallen jongeren met extreem rechtse sympathieën in Dokkum lopen uiteen. De aantallen die in het algemeen genoemd worden variëren van ongeveer twintig jongeren tot vijftig jongeren. Wel lijkt er overeenstemming te bestaan over de harde kern, deze zou uit twee à drie jongeren bestaan. De school noemt vijf tot tien jongeren, maar geeft hierbij aan dat dit alleen een schatting is van de jongeren op de school zelf. De meelopers zijn hiervan uitgesloten. Het ADB heeft de indruk dat de sfeer onder de jongeren harder wordt en dat er zich meer groepjes aan het vormen zijn.

Oorzaken

In Dokkum valt het direct op dat bijna alle partijen ouders als mogelijke oorzaak aanwijzen van het extreme gedrag van hun kinderen. Een aantal zou uit racistische milieus komen, op die manier worden ze gesteund in hun extremistische gedrag. Opvallend is dat twee partijen dit als enige oorzaak (weten) noemen van de sympathieën voor extreem rechts onder jongeren.

Een andere oorzaak die genoemd wordt is de angst voor het onbekende. Dit kan liggen aan het feit dat Dokkum een vrij kleine gemeenschap is met relatief weinig niet-westerse allochtonen, waarvan een deel in het asielzoekerscentrum. Doordat deze mensen echt apart wonen van het dorp zelf, blijven ze onbekend en onbereikbaar voor de bewoners. Hierdoor is er blijvend geen contact tussen de bewoners van het AZC en de bewoners van Dokkum. Samen met de angst voor het onbekende veroorzaakt dit waarschijnlijk de intolerantie onder jongeren. De voorlichting van het ADB sluit aan bij deze verklaring. Er wordt ingespeeld op vooroordelen en het ADB laat de scholieren kennismaken met vluchtelingen en hun verhaal.

Andere oorzaken die genoemd worden zijn de economische achterstand van het gebied (het gemiddeld besteedbaar inkomen van de gemeente Dongeradeel zit bij de laagste drie van Nederland), meelopers in de groep, de gemiddelde intelligentie van de jongeren en de verveling onder de jongeren. Ook wordt genoemd dat jongeren gevoelens van onrecht hebben, vanwege het idee dat allochtonen wel een huis krijgen en de jongeren uit het gebied zelf niet.

Wat wordt gedaan / beleid

Een aantal betrokken partijen heeft expliciet beleid geformuleerd om extremisme onder jongeren tegen te gaan. Zo geeft het Anti-Discriminatie Bureau onder andere voorlichting op scholen over vooroordelen. Ook hebben ze alleenstaande minderjarige asielzoekers verteld hoe ze het beste kunnen reageren op discriminatie. Overige voorlichtingen gaan bijvoorbeeld over de juridische kant van discriminatie en herkenningpunten van extreem rechts (ook aan volwassenen). Op de school waar het grootste deel van de betrokkenen bij het incident bij het azc op zitten heeft het ADB lessen

verzorgd. De doelgroep bestond uit de derdeklassers. Door middel van vluchtverhalen van asielzoekers is getracht de vooroordelen van de leerlingen te weerleggen.

De politie heeft een gerechtelijk onderzoek ingesteld en er is een aantal jongeren veroordeeld.¹⁸ Er is een speciale jeugdcoördinator aangesteld vanwege het feit dat de meeste daders minderjarig waren. Zij heeft gesprekken gevoerd met de jongeren en de ouders erbij. Ook is er een contactpersoon voor discriminatiezaken aangesteld.

Door de school zelf wordt eveneens aandacht besteed aan het onderwerp. Elk jaar staat het vak maatschappijleer zes weken in het teken van discriminatie. Bij het mentoruur is er vier weken per jaar aandacht voor leefstijl, waarbij ook gediscussieerd wordt over waarden en normen. In het kader van dit vak zijn de lessen van het ADB verzorgd. Daarnaast zijn de kledingvoorschriften op de school aangescherpt. Leerlingen zelf hebben ook het initiatief genomen tegen de extreem rechtse sympathieën. De T-shirts van de Lonsdale-against-racism campagne verkopen goed en er is ook een 'eigen merk' wat zich tegen racisme richt: Klompsdale.

Ook vanuit het jongerenwerk zijn signalen gekomen dat jongeren iets willen doen tegen de intolerantie onder jongeren. Via het jongerenwerk hebben zij een voetbaltoernooi georganiseerd. De teams bestonden uit drie personen, met minimaal één Fries en één asielzoeker. Op dit voetbaltoernooi komt een vervolg in de vorm van een survival. De groep zal echter beperkter zijn, aangezien er bij het voetbaltoernooi toch een aantal jongeren aanwezig was met verkeerde bedoelingen. Na de survival zal door de jongeren bekeken worden of er iets anders gedaan kan worden voor een groter publiek. De jongeren willen hiermee een signaal naar buiten brengen dat het beeld van de media weerlegt.

Wat de gemeente doet is beperkt. Zelf geven ze aan dat ze een 'voorwaardenstellende' rol hebben, wat in praktijk inhoudt dat ze bepaalde activiteiten financieren en faciliteren.

Beleid in relatie met de genoemde oorzaken

In Dokkum valt op dat bijna iedere instantie de ouders noemt als oorzaak voor de sympathieën voor extreem rechts onder jongeren. De ouders worden echter nauwelijks betrokken bij de interventie. Alleen het ADB geeft ook voorlichting aan volwassenen. Ook de politie heeft de ouders bij de interventie betrokken, dit was echter alleen omdat de betrokken jongeren minderjarig waren. De angst voor het onbekende wordt wellicht verminderd doordat bij de voorlichting op scholen ook minderjarige asielzoekers betrokken werden. Ook heeft het jongerenwerk gezorgd voor een ontmoeting tussen

¹⁸ Op 26 april 2004 is een achttienjarige verdachte door de Leeuwarder Rechtbank veroordeeld tot 240 uur taakstraf. De andere twee achttienjarige verdachten hebben 220 uur taakstraf gekregen. Alle drie krijgen een gevangenisstraf van vier maanden als ze binnen twee jaar opnieuw de fout in gaan. Eerder werden 3 minderjarige jongens tot veertig uur taakstraf veroordeeld. Twee anderen hebben een schikking geaccepteerd van een taakstraf van veertig uur.

allochtonen en autochtonen. Met andere oorzaken, zoals de onrechtvaardigheidgevoelens en verveling, wordt niets gedaan, terwijl dit wel in het vermogen van een aantal instanties ligt.

Wat zegt men over anderen

De kennis met betrekking tot de activiteiten van andere partijen is beperkt. Dit is te verklaren door gebrek aan structurele samenwerking. Globaal wist het ADB wel wat de verschillende partijen doen, maar men had het ook wel eens mis. Zo dacht men bij het ADB dat 'het' groepje jongeren met het Dockinga College het asielzoekerscentrum heeft bezocht. Dit bleek echter niet waar. Ook met de politie is er sprake van een misverstand, er zou een jeugdcoördinator zijn die aanspreekpunt is voor de jongeren en de ouders. Dit bleek ook zo te zijn geweest in het verleden, maar nu het onderzoek is afgerond is er ook geen contact meer tussen de jongeren en de politie.

Er is geen contact tussen scholen en het jongerenwerk, de gemeente of de politie. Op de vraag aan de gemeente of zij weten wat de andere partijen doen is het antwoord dat dit beter aan henzelf gevraagd kan worden. Ook dit komt waarschijnlijk doordat er geen sprake is van een structurele samenwerking. Een soort van preventief netwerk zoals in Aalsmeer het geval is zou hier een goed idee kunnen zijn.

Effectiviteit

De lessen op het Dockingacollege lijken wel effect te hebben gehad. Men had de indruk dat de verhalen van de asielzoekers indruk hadden gemaakt. Daarnaast is er een flink aantal 'Lonsdale against racism' T-shirts besteld. In samenhang met het gerechtelijk onderzoek van de politie heeft dit waarschijnlijk een duidelijk signaal afgegeven aan de jongeren. Het repressief optreden van de politie lijkt dus effect te hebben gehad. Of het voetbaltoernooi effectief is geweest is twijfelachtig. Er was toch nog een aantal jongeren aanwezig die probeerden de boel te verstoren.

Conclusie

In Dokkum zijn de afzonderlijke instanties op hun manier bezig met het bestrijden van extreem rechtse sympathieën onder jongeren. Het ADB heeft voorlichting gegeven op het Dockinga College. Op de school zelf hebben ze structureel aandacht voor discriminatie en leefstijl in de lessen maatschappijleer en het mentoruur. Ook zijn de kledingvoorschriften aangescherpt. Bij de politie is er een contactpersoon voor aangesteld en de daders zijn veroordeeld. Met de ondersteuning van het jongerenwerk is door de jongeren een voetbaltoernooi georganiseerd. De gemeente heeft in dit geheel een faciliterende rol. Er is in Dokkum geen sprake van een netwerk, waardoor de verschillende partijen als eilandjes opereren. Daardoor is er waarschijnlijk geen overeenstemming over het aantal jongeren waar het om draait. Wel is men het eens over de invloed die de ouders kunnen hebben op het gedachtegoed van hun kind. Ook de angst voor het onbekende wordt genoemd als oorzaak voor de extreem rechtse sympathieën onder jongeren.

4.3 Eindhoven

Inschatting van de aantallen

Net als in de voorgaande gemeentes lopen de schattingen over het aantal jongeren met extreem rechtse sympathieën uiteen. Wel is duidelijk dat het (inclusief meelopers) in de regio minimaal om enkele tientallen jongeren gaat. In een aantal kleinere plaatsen in de Kempen bestaat het vermoeden dat het alleen in de betreffende plaats om enkele tientallen jongeren gaat. Anderen noemen deze getallen voor de hele regio. Bij deze schatting wordt rekening gehouden met de mogelijkheid dat het in elke gemeente gaat om enkele jongeren die elkaar opzoeken. In Eindhoven zelf zijn er ook behoorlijk wat jongeren met extreemrechtse sympathieën, maar aantallen zijn moeilijk te noemen. Het leeft in ieder geval rond een 'behoorlijk grote groep.'

Oorzaken

In de regio Eindhoven wordt een groot aantal verschillende oorzaken voor sympathieën met extreem rechts onder jongeren genoemd. De oorzaak die het meest genoemd wordt is dat jongeren zich keren tegen alles wat vreemd is. Het maatschappijbeeld op het platteland zou beperkter zijn dan in de grote stad. Daarnaast worden de economische recessie en het algemene klimaat genoemd. Ook wordt de ervaren concurrentie op de huizen- en banenmarkt door een enkeling genoemd. Het gaat in de Kempen om relatief kleine kernen die hun huizenaanbod maar beperkt uit mogen breiden. Hierdoor wordt voor de jongeren de kans op een huis kleiner. Ze hebben het idee dat allochtonen zomaar een huis krijgen, terwijl zij erop moeten wachten.

Ten slotte wordt door een aantal respondenten aangegeven dat het gaat om een jeugdcultuur met meelopers. Het ontbreekt de jongeren aan een diepgaande (politieke) visie. Daarnaast is er sprake van een zoektocht naar de eigen identiteit. Voor de rest worden er veel verschillende oorzaken genoemd. Zo zouden er in de periferie minder intellectuelen wonen en is de integratie in de randstad beter. Opvallend is dat 'ouders' als oorzaak slechts door een enkeling wordt genoemd.

Wat wordt gedaan / beleid

De instanties in en rond Eindhoven zijn allen actief in het bestrijden van extreem rechtse sympathieën bij jongeren. Voor jongerenwerkers is er een maandelijkse bijeenkomst waarin voorlichting wordt gegeven over de intolerantie onder jongeren en men wisselt praktijkervaring uit. Politie en enkele gemeentes zijn ook aanwezig. Voor de politie dient het netwerk vooral als een uitwisseling van informatie. Het initiatief voor deze bijeenkomsten is gekomen vanuit Palet (Steunpunt voor Multiculturele Ontwikkeling in Noord-Brabant) in samenwerking met het jongerenwerk. Het netwerk richt zich in de eerste instantie op jongerenwerkers in de kleinere gemeentes rond Eindhoven. Wellicht komt dit doordat de problematiek in de kleine kernen anders is en waarschijnlijk andere oorzaken zou kunnen hebben dan de problematiek in Eindhoven. Er lijken steeds minder jongerenwerkers naar de bijeenkomsten te komen.

Naast de netwerkbijeenkomsten gaat een jongerenwerker met een groepje meiden naar een concentratiekamp in de buurt van Antwerpen. Gekeken wordt of dit indruk maakt op de jongeren. Mocht dit zo zijn, dan wordt overwogen of hier een vervolg op komt. Jongerenwerkers hebben verder echter geen grote projecten lopen. Vaak geeft men aan de discussie aan te gaan zodra ze een racistische opmerking horen. Hierbij is het belangrijk dat dit niet op een belerende manier gebeurt. Een van de jongerenwerkers gebruikt hiervoor de MDDM methode.¹⁹ Dit is een manier van praten met jongeren waardoor ze gestimuleerd worden om meer te vertellen over de waarden en normen die ze voor zichzelf en de groep hanteren. Daarnaast hanteert een aantal jongerenwerkers kledingvoorschriften.

Ook de politie heeft beleid speciaal gericht op het extremisme onder jongeren. Zo geven ze zowel intern als extern voorlichting over de verschillende uitingsvormen van extreem rechts en hoe men hier het beste mee om kan gaan. De externe voorlichting is met name gericht op ouders en leerkrachten, de interne voorlichting op medewerkers van de politie die met extreem rechts te maken kunnen krijgen. Ook heeft de politie het registratiesysteem aangepast, zodat incidenten die met extreem rechts te maken hebben apart worden geregistreerd. Het gebeurt echter nog te kort om er conclusies uit te kunnen trekken. Naast de voorlichting en de registratie heeft de politie in samenwerking met Bureau Halt een onderzoek uit laten voeren door studenten.²⁰ Zij hebben de verharding op scholen in Eindhoven en omgeving in kaart gebracht. In dit onderzoek is veel aandacht voor extreem rechtse uitingsvormen onder jongeren. Ook hebben ze zelf een onderzoek gedaan om een beeld te krijgen van het aantal jongeren dat overlast veroorzaakt.

De belangrijkste taak van het Meldpunt Discriminatie Eindhoven is het geven van voorlichting. Dit gebeurt bijvoorbeeld op scholen. Daarnaast monitoren ze wat er speelt in de gemeente. Ook heeft men het plan opgevat om in Eindhoven zelf ook een soort workshop op te zetten voor jongerenwerkers, speciaal gericht op de situatie in Eindhoven. Of dit doorgaat en hoe dit verder gaat lopen is nog niet duidelijk.

Ook de school die voor dit onderzoek is benaderd, heeft maatregelen genomen. Zo hebben ze voor de vierde klas van het VMBO theoretisch een paar keer per jaar vormingsdagen, waarin elke keer een ander thema centraal staat. Een van die thema's is criminaliteit en daaronder vallen ook racisme en discriminatie. In het mentoruur wordt leefstijl behandeld. Discriminatie vormt hier een belangrijk onderdeel van. Daarnaast is er een discriminatiemeldpunt opgezet waardoor alle klachten centraal worden behandeld. De school heeft in overleg met het LBR besloten geen kledingvoorschriften te hanteren. Dit omdat het niet altijd even duidelijk is of bijvoorbeeld Lonsdale met opzet gedragen wordt. Tot slot wordt in de lessen maatschappijleer het blad 'Generation Now' gebruikt. Dit is een blad gericht op jongeren vanaf 15 jaar waarin onder meer maatschappelijke thema's in behandeld worden. Culturele diversiteit is hierbij belangrijk.

¹⁹ Morele Dilemma Discussie Methode.

²⁰ De studenten kwamen van het Fontyscollege in Eindhoven.

Het is binnen de termijn van het onderzoek niet gelukt met iemand van de gemeente te spreken. Wel is het Samenwerkingsverband Regio Eindhoven (SRE) benaderd. Hierin werken 21 gemeenten rond Eindhoven samen op terreinen die regionaal aangepakt worden. Volgens de politie was het de bedoeling de externe voorlichting wellicht aan de SRE overgedragen werd. Daarnaast wordt er door verschillende partijen uit verschillende gemeenten al samengewerkt, wellicht zou dit op bestuurlijk niveau eveneens het geval zijn. Het lijkt binnen de SRE echter geen thema te zijn. Het enige wat de beleidscoördinator weet is wat de politie haar verteld heeft. Of ze in de toekomst wel iets gaan doen met betrekking tot extremisme onder jongeren is nog niet duidelijk. Dit lijkt echter wel aan te raden, aangezien het een regionaal probleem lijkt te zijn. Sommigen respondenten hebben het idee dat de jongeren uit de verschillende gemeenten elkaar opzoeken. Jongerenwerkers spelen hier al op in, maar het is ook belangrijk dat dit op bestuurlijk niveau gebeurt.

Buiten de reguliere instanties is in Eindhoven ook het EstR actief. EstR staat voor "Eindhoven samen tegen Racisme". Dit bestaat uit vier vaste krachten die worden geholpen door vrijwilligers. Een belangrijke activiteit is het organiseren van het weekfestival 'De kleurrijke stad.' Hierin wil men laten zien dat de multiculturele samenleving niet meer te ontkennen valt. Daarnaast geven ze ook voorlichting op scholen, maar door het festival hebben ze hier steeds minder tijd voor. Ten slotte monitort men de situatie in Eindhoven en omgeving. Opmerkelijk is dat deze organisatie de enige is die zegt te weten dat Maarten Harff en Michiel Hubert (ex-krakers van de Constant Rebueque-Kazerne) nog actief zijn binnen extreem rechts. De EstR werkt alleen in de week van het festival samen met Melpunt Discriminatie Eindhoven en Palet.

Ten slotte houdt Bureau Halt zich ook bezig met extreem rechts in Eindhoven en omstreken. In samenwerking met de politie Brabant Zuid-Oost hebben ze opdracht gegeven voor het onderzoek van de studenten over de verharding op scholen. Daarnaast hebben Bureau Halt en PSV elkaar benaderd voor een eventuele samenwerking met betrekking tot dit thema.

Beleid in relatie tot de genoemde oorzaken

In Eindhoven en omgeving sluit het gevoerde beleid opvallend weinig aan bij de genoemde oorzaken. Aan de ene kant komt dit doordat het niet in het vermogen van de instanties ligt om iets te doen aan de genoemde oorzaken. Voorbeelden hiervan zijn het beperktere maatschappijbeeld op het platteland, de economische recessie, en het algemene klimaat. Er is echter een aantal oorzaken waar men wel iets aan zou kunnen doen. Zo kan men bijvoorbeeld ingaan op de ervaren concurrentie op de huizen en banenmarkt en het gegeven dat onbekend onbemind maakt. Alleen het 'Kleurrijke Stad Festival' gaat hier op in. Het feit dat ouders ook invloed kunnen hebben op de extreem rechtse sympathieën van hun kind wordt door een enkeling genoemd, maar hier wordt niets mee gedaan.

Wel wordt er door bijvoorbeeld het jongerenwerk geprobeerd in te gaan op het idee dat het gaat om een jeugdcultuur met meelopers. Kledingvoorschriften en het in discussie gaan met jongeren kunnen hieraan bijdragen. Ook de school gaat hier op in door leefstijl te betrekken in het lesprogramma.

Wat men zegt over anderen

In Eindhoven is men redelijk goed op de hoogte van wat andere partijen doen en wie men het beste kan benaderen. Toch blijft de kennis die men van de andere partijen heeft beperkt tot deelname aan de voorlichtingsbijeenkomsten van het jongerenwerk. Zo heeft bijna geen enkele partij genoemd dat de politie zowel interne als externe voorlichting heeft gegeven. Ook noemt niemand het gegeven dat de politie het registratiesysteem heeft aangepast. Het onderzoek van de politie in samenwerking met Bureau Halt en de Fontysstudenten heeft meer bekendheid. Veel van de bij dit onderzoek betrokken instanties waren dan ook bij de presentatie van dit onderzoek aanwezig.

Opvallend is dat slechts weinig mensen kennis hebben van het werk van het Anti-Discriminatie Bureau. In plaats daarvan wordt Palet veel genoemd. Waarschijnlijk komt dit doordat Palet in samenwerking met het jongerenwerk de voorlichtingsbijeenkomsten heeft opgezet. Aangezien er in Eindhoven zelf nog niet echt zo'n netwerk is, ligt hier wellicht een taak voor het ADB.

Wat betreft het jongerenwerk is iedereen op de hoogte van de netwerk bijeenkomsten, behalve de SRE. Dit is opvallend, aangezien de SRE juist een regionaal samenwerkingsverband is waarin dit probleem aangepakt zou kunnen worden. De jongerenwerkers doen dit al, alleen op bestuurlijk niveau ontbreekt hiervan de kennis.

Ook van wat er op scholen wordt gedaan lijkt niet alles bekend. Een samenwerking van verschillende instellingen met de scholen in de regio zou echter een verbetering van de situatie in kunnen houden. Jongeren zijn immers een groot deel van hun tijd op school en daardoor kunnen scholen ook een goed beeld hebben van wat er speelt onder de jongeren.

Bureau Halt wordt door een aantal instanties overschat. Zo is het 'veilige school project' een aantal keer genoemd als preventie voor extreem rechts, maar hierin blijken discriminatie en pesten slechts een kleine plaats te hebben. Ook noemen een aantal instanties de samenwerking die Bureau Halt zou hebben met PSV. Deze staat echter nog in de kinderschoenen en het is nog niet duidelijk hoe dit eruit gaat zien.

Effectiviteit

Op basis van de meningen van experts is met betrekking tot de effectiviteit is het volgende te zeggen: De betrokken personen zijn positief over de voorlichtingsbijeenkomsten van het jongerenwerk. Op deze manier kan men de verschillende uitingsvormen die onder jongeren gebruikt worden beter herkennen en er op inspelen. Dit kan door de discussie met de jongeren aan te gaan. Opgemerkt moet worden dat dit niet op een belerende manier moet gebeuren, maar op een open manier. Ook lijken duidelijke kledingvoorschriften effect te hebben, aangezien de uitingsvormen op deze manier van de groep weggenomen worden. Hierbij is het van belang dat het niet alleen gaat om de 'Lonsdale groep,' maar ook om andere kledingvoorschriften, zodat er geen ongelijkwaardige situatie ontstaat. Op de betrokken school in een discriminatiemeldpunt ingesteld, zodat de trend goed in de gaten gehouden kan worden.

Conclusie

In Eindhoven en omstreken zijn verschillende partijen erg actief in het bestrijden van extreem rechtse sympathieën onder jongeren. Er is een aantal bijeenkomsten voor jongerenwerkers georganiseerd over extreem rechts onder jongeren. Jongerenwerkers zelf geven aan regelmatig de discussie aan te gaan. De politie geeft zowel interne als externe voorlichting en heeft het registratiesysteem aangepast. In samenwerking met Bureau Halt is een onderzoek uitgevoerd wat de verharding op scholen in kaart brengt. Op de benaderde school wordt bijvoorbeeld door middel van vormingsdagen aandacht besteed aan criminaliteit en discriminatie. Ook kunnen klachten centraal gemeld worden. Het ADB en Palet geven voorlichting en daarnaast is Palet betrokken bij de jongerenwerkers bijeenkomsten. Daarnaast is er nog 'Eindhoven samen tegen Racisme', die jaarlijks het 'Kleurrijke Stad' festival organiseren. De kennis over de activiteiten van elkaar is redelijk. De juiste personen weet men te noemen, alleen bijvoorbeeld met betrekking tot het beleid van de politie heeft men beperkte kennis. Slechts enkelen noemen het ADB en ook van de school is niet veel bekend. Opmerkelijk is dat het jongerenwerk in de regio elkaar wel opzoekt voor een regionale aanpak van het probleem, terwijl dit op bestuurlijk niveau niet gebeurt. Met betrekking tot de oorzaken van extreem rechtse sympathieën noemt men dat de jongeren zich keren tegen alles wat vreemd is. Ook de angst voor concurrentie op de huizen en banenmarkt wordt genoemd. Daarnaast wordt het extremisme ook als een soort van jongerencultuur gezien met veel meelopers.

4.4 Landgraaf

Landgraaf neemt in dit onderzoek een aparte plaats in, aangezien er in deze gemeente slechts twee interviews zijn gehouden. De voornaamste reden hiervoor was het gebrek aan tijd om met de juiste mensen interviews te houden. In deze paragraaf wordt de beperkte informatie die er over Landgraaf is weergegeven.

Inschatting aantallen

Volgens het ADB Heerlen zijn er verschillende groepen actief en deze groepen wisselen van grootte en samenstelling. De eerste groep is het Kameradschaft Aachener Land. Deze opereert over de landsgrenzen heen, dus het is niet bekend hoe groot de groep precies is. De tweede groep zijn de drop-outs, jongeren die zich miskend voelen en daardoor extra gevoelig zijn voor extreemrechtse invloeden. Ook van deze groep is niet bekend hoe groot deze is, alleen dat deze niet groot is. Dit wil echter niet zeggen dat men zich geen zorgen hoeft te maken over deze groep. De laatste groep is de groep jongeren die onder andere overlast veroorzaakte op het Eijkenhagen college. Hier zaten wel twee of drie echte extreemrechtse skinheads bij, maar het grootste deel bestond uit meelopers. In totaal ging het om ongeveer 100 jongeren. De politie heeft hierover dezelfde kennis als het ADB, aangezien zij informatie uitgewisseld hebben.

Oorzaken

De enige bron die er is voor wat betreft de oorzaken is het ADB. Allereerst wordt de afwezigheid van het jeugd- of jongerenwerk als oorzaak genoemd. De enige bindende factor is de eigen wijk en hier vallen ze dan ook op terug. Bij welke groep deze verklaring hoort is niet geheel duidelijk, maar waarschijnlijk is deze vooral van toepassing op de drop-outs.

Een verklaring die van toepassing is op de jongeren van het Eijkenhagen college is dat het met name gaat om middenklasse jongeren. Zij zouden bang zijn naar beneden te vallen op de sociaal-economische ladder. Hierdoor bestaat er een soort van afgunst ten opzichte van de lagere klassen. Ze willen (meer) macht en door zich te organiseren als een soort jeugdcultuur kregen ze die, op school in ieder geval. Aan de andere kant gebruiken jeugdculturen juist elementen van extreem rechts om te shockeren. De bende was niet per se extreem rechts, maar gebruikte stijlenmerken van extreem rechts. Dat er op het Eijkenhagecollege sprake is van een kledingverbod heeft die bende uiteen doen vallen. De herkenningspunten waren verdwenen.

Ook wordt gesteld dat het in de kleine plaatsen nog mogelijk is om tegen de multiculturele samenleving te zijn, doordat er weinig allochtonen wonen. Hierdoor is het mogelijk nog te verlangen naar het oude.

Wat wordt gedaan / beleid

Het werk van het ADB bestaat onder andere uit het geven van voorlichting aan verschillende partijen. Zo heeft het ADB voor bijvoorbeeld het jongerenwerk een vierdelige cursus georganiseerd waarin werd verteld hoe het probleem zich onder jongeren ontwikkelt en waar het vandaan komt. Daarnaast

wordt er een voorlichting gegeven aan probleemjongeren en is het ook mogelijk om voorlichting op scholen te geven. Hiernaast worden er voor jongeren activiteiten georganiseerd waarin verschillende groepen elkaar kunnen ontmoeten. Belangrijk hierbij is dat het vooral leuk moet zijn, zodat ze met een goed gevoel aan de dag terugdenken.

Bij de politie is er een coördinator discriminatiezaken aangesteld. Discriminatie wordt als een apart delict geregistreerd, maar op dit moment hangt dit af van de interpretatie van diegene die de aangifte behandelt. Dit gaat waarschijnlijk veranderen. Ook is het de bedoeling dat men in ieder geval met het ADB structureel samen gaat werken. Hierover zijn echter nog geen concrete afspraken gemaakt, de samenwerking bevindt zich nog in de beginfase.

Verder is er een symposium georganiseerd over hoe men samen discriminatie bestrijden kan. Hierbij waren verschillende partijen aanwezig, bijvoorbeeld het O.M., politie, gemeente en de ADB's.

Beleid in relatie tot de genoemde oorzaken

Ook in Landgraaf wordt een aantal oorzaken genoemd waar moeilijk iets aan gedaan kan worden door de betrokken instanties. Zo wordt het geringe aantal allochtonen in het gebied genoemd. Daarnaast zou het vooral gaan om middenklasse jongeren die afgunst hebben voor lagere sociaal economische klassen. Wel worden er leuke activiteiten georganiseerd door het ADB, wat zou kunnen compenseren voor de afwezigheid van het jongerenwerk.

Wat men zegt over anderen

In Zuid Limburg zijn er regionale preventienetwerken, waarin men zich richt op jongeren van 12 jaar en ouder. Partijen die hierin zitten zijn onder andere Bureau Halt, de politie, scholen, het welzijnswerk, de GGD en justitie. Er vindt vooral uitwisseling van informatie plaats. Men richt zich op zaken als SOA-bestrijding, criminaliteit en rechtsextremisme.

Het is opvallend dat het ADB enigszins negatief is over de samenwerking met de politie. Deze zou eerst goed zijn geweest, maar doordat het ADB ontevreden was over de afhandeling van discriminatieklachten (en deze nu zelf doet) is deze verslechterd. Opmerkelijk is dat de politie hier niet over spreekt. Die heeft het juist over een toenemende samenwerking tussen het ADB en de politie.

De gemeente verleent subsidies aan het ADB. Daarnaast is er niets bekend over hun beleid. Volgens de politie is de gemeente wel aanwezig geweest bij het symposium dat is georganiseerd. De school heeft het dragen van kleding die met extreem rechts geassocieerd kan worden verboden, waardoor de bendevorming is opgelost. Verder is er niets bekend over wat andere partijen doen.

Effectiviteit

Met betrekking tot de mening van de betrokken personen over de effectiviteit van het beleid (*shadow controls*) is er niet veel informatie. Wel is duidelijk dat het ADB het idee heeft dat het kledingverbod op het Eijkenhagecollege effect heeft gehad. Het dragen van bepaalde kleding zorgde ervoor dat

bendevorming mogelijk was, nu is hen deze mogelijkheid ontnomen. Hierdoor zou er weer rust zijn op de scholen. Ook hier lijkt repressief optreden dus te werken. Ook het organiseren van leuke activiteiten waarbij jongeren uit verschillende culturen elkaar kunnen ontmoeten kan effectief zijn. Voorwaarde is wel dat het leuke dingen zijn, zodat de herinnering positief blijft.

Conclusie

In Landgraaf en omstreken is er sprake van verschillende groepen die te plaatsen zijn binnen extreem rechts. Als eerste is er het georganiseerde extreem rechts, daarnaast zijn er twee soorten jongerenculturen. De ene bestaat uit de drop-outs en de andere juist uit middenklasse jongeren. Het zou in totaal gaan om een behoorlijk grote groep. Het ADB heeft voorlichting gegeven aan jongerenwerkers over jongeren met extreem-rechtse sympathieën. Daarnaast worden vanuit het ADB activiteiten georganiseerd waardoor jongeren van verschillende afkomst op een leuke manier met elkaar in contact kunnen komen. De politie heeft een coördinator discriminatiezaken aangesteld en daarnaast gaat men samenwerken met het ADB. In het kader daarvan is een symposium georganiseerd. Op het Eijkenhagen College is een kledingverbod ingevoerd en binnen de regio zijn er preventienetwerken opgestart. Als oorzaken voor extreem rechtse sympathieën onder jongeren wordt de afwezigheid van het jeugd-of jongerenwerk in bepaalde wijken genoemd. Ook zou de angst om terug te vallen op de sociaal-economische ladder en de wil om macht een rol kunnen spelen, vooral bij midden klasse jongeren. Ook wordt het geringe aantal allochtonen genoemd, hierdoor is het nog mogelijk de multiculturele samenleving te ontkennen.

4.5 Gemeenten met elkaar vergeleken

Aalsmeer

Wat opvalt aan Aalsmeer is dat er in deze gemeente vaker wordt benadrukt dat het om groepstegenstellingen en provoceren gaat in plaats van om racisme. Ook is Aalsmeer de enige gemeente waar benadrukt wordt dat ook de groep allochtonen ('Marokkanen') schuld is aan de ontstane situatie. Dit gebeurt echter niet door alle partijen. In de andere drie gemeenten lijkt dit een stuk minder het geval. Zij richten zich meer op onrechtvaardigheidsgevoelens ten aanzien van concurrentie op de huizen en banen markt. In het algemeen wordt economie vaker als reden genoemd. Dit kan liggen aan de spreiding van economische welvaart. Aalsmeer is vergeleken met de andere onderzochte gemeenten een welvarende gemeente.²¹

Dokkum

Opvallend aan Dokkum is dat dit de enige plaats is waar geen sprake is van een structurele samenwerking. Na het incident bij het asielzoekerscentrum zijn verschillende partijen bij elkaar gekomen om de te nemen maatregelen te bespreken. Dit mondde echter niet uit in een structurele samenwerking. Waarschijnlijk is dit de oorzaak van de beperkte kennis die men heeft van elkaars activiteiten.

Een mogelijke verklaring voor het uitblijven van structurele samenwerking zou kunnen zijn dat in vergelijking met de andere gemeenten Dokkum nog maar relatief recent last heeft van deze problematiek. De andere gemeenten hebben al een langere geschiedenis van extreem rechts onder jongeren.

Ook is het opvallend dat Dokkum de enige gemeente is met een initiatief vanuit de jongeren zelf. Dit komt zowel uit de gesprekken met het jongerenwerk als met de scholen naar voren. Waarschijnlijk komt dit door de negatieve manier waarop Dokkum in het nieuws is geweest. Ze willen een ander geluid naar voren brengen.

Eindhoven

In vergelijking met andere gemeenten wordt er in de regio Eindhoven veel ondernomen tegen het racisme en de extreem-rechtse sympathieën onder jongeren. Vrijwel alle partijen zijn er mee bezig. Daarbij is het opmerkelijk dat Eindhoven de enige plaats is waar regionaal aandacht is voor het probleem. De aandacht lijkt echter vooral op de dorpen gericht en de focus is minder op Eindhoven gericht. Hier is wellicht een rol voor het ADB weggelegd.

Met betrekking tot de oorzaken worden in Eindhoven opvallend weinig de ouders als oorzaak genoemd. Of de situatie in Eindhoven met betrekking tot deze oorzaak wezenlijk anders is dan die in

²¹ www.cbs.nl

de andere gemeenten is moeilijk te zeggen. Ook het grote aantal verschillende oorzaken die worden genoemd is opvallend.

Landgraaf

De gemeente Landgraaf is de enige gemeente die verschillende extreemrechtse groeperingen onderscheidt. Dit komt waarschijnlijk doordat ze relatief veel te maken hebben met internationaal georganiseerd extreem rechts. Hierdoor is er een duidelijk onderscheid tussen de jongerenculturen en meer politiek extreem rechts.

Daarnaast is het opvallend dat Landgraaf de enige gemeente is waar 'het behoren tot de middenklasse' genoemd wordt als oorzaak voor de sympathieën voor extreem-rechts. Andere gemeentes noemen juist het gemiddeld lagere opleidingsniveau en de concurrentie, terwijl hier juist de zucht naar macht genoemd wordt. Een onderzoek van Geneviève Verberk zou dit laatste onderbouwen.²²

²² Verberk, Geneviève, *Attitudes toward ethnic minorities*.

5. Conclusie

In de onderzoeksvragen is de nadruk gelegd op het beleid van de gemeentes. Deze bleken echter moeilijk te bereiken of hadden slechts beperkt beleid, waardoor het accent is verplaatst naar wat er binnen de gekozen gemeentes gebeurt. Dit zal duidelijk worden na beantwoording van de onderzoeksvragen.

1. Wat voor beeld hebben gemeentes van de jongeren die zich tegen minderheden keren? Wat voor motieven denken ze dat jongeren hebben?

Deze vraag is niet makkelijk te beantwoorden aangezien om bovenstaande reden nauwelijks met gemeentes is gesproken. De ADB's, de politie, het jongerenwerk en de scholen bleken redelijk laagdrempelig, terwijl het moeilijk was iemand van de gemeentes te spreken. Vooral in Aalsmeer was het problematisch; via de ene weg werd geen respons verkregen en via de andere weg diende eerst schriftelijk toestemming gevraagd te worden aan het college van B&W. De aandacht die de media hebben gehad voor de situatie in Aalsmeer kan hierin meespelen.

2. Wat is het bedoelde beleid en het gevoerde beleid van gemeentes tegen extreem-rechtse sympathieën onder jongeren?

Uit de verschillende interviews blijkt dat gemeentes vooral een subsidiërende of faciliterende rol hebben. Anti-Discriminatie Bureaus worden bijvoorbeeld gesubsidieerd. Alleen in Aalsmeer is concrete actie ondernomen door de gemeente. Het netwerk Overlast Jeugd wordt gecoördineerd door een ambtenaar van de gemeente. Dat andere gemeentes daar geen initiatief in hebben genomen is opmerkelijk, zij zijn immers verantwoordelijk. De spanningen kunnen leiden tot een aantasting van de openbare orde en veiligheid. Daarnaast krijgen verschillende partijen die onder de verantwoordelijkheid van de gemeente vallen te maken met deze groepen jongeren.

3. Zijn er naast gemeentelijk beleid nog andere instanties (zoals bijvoorbeeld jongerenwerk) die zich bezig houden met deze jongeren en wat is hun beleid?

Juist de andere instanties lijken erg actief in het bestrijden van de extreem rechtse sympathieën onder jongeren. Hier zal een overzicht worden gegeven van hun ideeën over de oorzaken en hun activiteiten.

Oorzaken

Iedere instantie heeft een eigen idee van mogelijke oorzaken van de sympathieën voor extreem rechts onder jongeren. Opvallend is dat een groot aantal verschillende oorzaken worden genoemd. Dit kan liggen aan het feit dat iedere gemeente zijn eigen specifieke situatie heeft met eigen specifieke oorzaken. Echter, binnen gemeentes zelf bestaan ook grote verschillen. Er is echter wel een aantal oorzaken dat vaker genoemd wordt dan de andere. Zo kunnen volgens veel respondenten de ouders een grote invloed hebben op het gedrag van hun kind. Dat sommige ouders racistisch zijn en dit gedachtegoed overdragen op hun kinderen wordt dan ook vaak genoemd door verschillende partijen. Samenhangend hiermee wordt het algemene klimaat genoemd. Er zou sprake zijn van een soort

verharding in de samenleving. Toch zijn er weinig interventies die de ouders erbij betrekken. Dit lijkt niet consistent met elkaar. Vrijwel iedereen die deze oorzaak noemt plaatst echter een kanttekening. Het is niet zo dat iedere jongere met extreem rechtse sympathieën ook racistische ouders heeft. Vaak weten ouders niets van de activiteiten van hun kind. De oorzaak kan dus niet beperkt blijven tot de ouders. Dit is wellicht een reden waarom ouders zo weinig bij de interventies betrokken worden.

Een tweede reden is dat het gaat om een soort jongerencultuur. Jongerenculturen kenmerken zich in extreem gedrag jongeren en geven door middel van muziek en kleding aan tot welke groep ze behoren. Dit zou ook op deze jongeren van toepassing zijn. Wel maakt men zich zorgen, omdat niet wordt gedacht dat het bijbehorende gedachtegoed zal verdwijnen als men ouder wordt. De uitingsvormen worden misschien anders, maar de ideeën blijven.

Ook opvallend is dat de frequentie waarmee angst voor het onbekende genoemd wordt. Aangezien er in drie van de vier plaatsen relatief weinig allochtonen wonen, blijft deze groep onbekend. Het spreekwoord 'onbekend maakt onbemind' lijkt hier van toepassing.

Een minder genoemde oorzaak is de economische situatie in het betreffende gebied. Als het economisch minder gaat keert men zich sneller tegen minderheden. Waarschijnlijk hangt dit samen met de onrechtvaardigheidsgevoelens die jongeren hebben. Ze hebben het idee dat allochtonen 'zomaar alles krijgen', terwijl zij hard moeten werken voor hun huis. Zeker als er sprake is van schaarste op de huizen- en banenmarkt worden allochtonen als zondebok aangewezen. Ook wordt het gemiddelde opleidingsniveau van de jongeren genoemd. Volgens de respondenten gaat het gemiddeld genomen om lager opgeleiden die zich op deze manier uiten.

Opvallend is dat respondenten uit het jongerenwerk, meer dan andere instanties, de ouders noemen als oorzaak van de extreem rechtse sympathieën onder jongeren. Hoe dit komt is onduidelijk. Ook is het aantal oorzaken wat genoemd wordt door de ADB's groter dan het aantal genoemde oorzaken door de andere instanties. Waarschijnlijk speelt hier de expertise van de ADB's een rol. Verder is er met betrekking tot de genoemde oorzaken per instantie geen opvallend gegeven te zien. Het lijkt dus onwaarschijnlijk dat de visie op de oorzaken gevormd wordt door het perspectief wat de betreffende instelling met zich meebrengt.

Scholen

Wat met betrekking tot de scholen opvallend is, is dat zij aangeven niet bijzonder veel last te hebben van intolerantie onder jongeren. Wel worden de verschillende uitingsvormen gezien, maar de interetnische spanningen zouden vooral in het weekend tot uiting komen. Dit is opmerkelijk, aangezien de school een belangrijke rol speelt in de ontwikkeling van jeugdculturen (Janssen, 1994). De scholen in dit onderzoek zijn echter niet representatief, ook niet voor de scholen in de betreffende gemeente. Per gemeente is slechts één school benaderd.

De scholen die in dit onderzoek betrokken zijn, zijn actief bezig met onderwerpen als vooroordelen en discriminatie. Vooral in de lessen maatschappijleer en in het mentoruur wordt hiervoor ruimte gemaakt. Zoals hierboven reeds aangegeven is, stellen scholen weinig last van extreem rechtse sympathieën onder jongeren te hebben. Dit zou kunnen komen door hun beleid ten aanzien van deze jongeren. Aan de andere kant noemen andere respondenten het probleem van ontkenning bij scholen. Ze zouden niet toe willen geven dat er een probleem is bij hen op school.

Politie / Jongerenwerk

De politie heeft doorgaans een grote rol in het bestrijden van extreem rechtse sympathieën onder jongeren. In drie plaatsen (Eindhoven, Aalsmeer en Landgraaf) heeft de politie een rol in een netwerk. Daarnaast heeft de politie nog andere activiteiten met betrekking tot extreem rechtse sympathieën onder jongeren, zoals het geven van voorlichting, registratie e.d.

In Eindhoven en Aalsmeer zit het jongerenwerk ook bij die netwerken. In Eindhoven is het netwerk zelfs gericht op jongerenwerkers. Deze instanties krijgen dan ook relatief vaak te maken met het probleem. De waarnemingen van de politie en het jongerenwerk moeten dus serieus genomen worden, aangezien zij het beste beeld hebben. Naast het netwerk worden af en toe activiteiten voor jongeren georganiseerd, zoals een voetbaltoernooi.

Anti-Discriminatie Bureaus (ADB's)

ADB's hebben een aantal belangrijke taken, waaronder klachtenbehandeling en voorlichting. Bij de klachtenbehandeling hoort ook de registratie van incidenten. Deze registratie verloopt niet altijd vlekkeloos. Wel geven alle ADB's regelmatig voorlichting. Deze kan gaan over vooroordelen, extreem rechts in Nederland en over de activiteiten van het ADB zelf.

Opvallend aan het door verschillende instanties gevoerde beleid is dat niet altijd rekening gehouden wordt met de genoemde oorzaken. Het lijkt erop dat het beleid los van de oorzaken wordt geformuleerd. Zo wordt de invloed van ouders genoemd, maar wordt daar door de verschillende instanties weinig aan gedaan. Ook wordt weinig ingegaan op de vaak genoemde oorzaak 'angst voor het onbekende'. Er zijn nauwelijks interventies waardoor deze angst weggenomen wordt. Ook wordt er een aantal oorzaken genoemd waar de betreffende instanties weinig invloed op uit kunnen oefenen, zoals de economische situatie, het gemiddelde intelligentie niveau van de jongeren en het algemene klimaat. Wellicht kunnen deze contextuele factoren in het achterhoofd gehouden worden voor het ontwerpen van beleid.

4. *Is er in de gemeente een afname te zien van rechts extremisme?*

5. *Is de eventuele afname toe te schrijven aan het beleid wat gevoerd is door de gemeente?*

Om aan te tonen of een beleid effectief is zijn de cijfers van het aantal incidenten of meldingen nodig (*reflexive controls*). De registratie lijkt niet zo te verlopen als verwacht. Hiervoor is een aantal redenen te geven. In een aantal gevallen is de aparte registratie van discriminatie als reden voor een delict recent opgestart. Uit deze cijfers kunnen nog geen conclusies worden getrokken. Ook lag in een

gemeente het registratiesysteem van het ADB plat. Met harde cijfers is dus niets aan te tonen. Op basis van de *shadow controls* kan echter wel geconcludeerd worden welk beleid als effectief wordt gezien. Het gaat hierbij om de mening van mensen die dagelijks met de problematiek in aanraking komen, waardoor hun mening waardevol kan zijn.

Het samenwerken in de vorm van voorlichting en informatie-uitwisseling wordt als effectief beschouwd. Men houdt elkaar op de hoogte van de algemene ontwikkelingen, waardoor er op tijd ingegrepen kan worden. Ook de informatie-uitwisselingen over de verschillende uitingsvormen worden als waardevol gezien.

Ook kledingvoorschriften lijken effect te hebben. De mogelijkheid groepen te vormen door middel van uiterlijke kenmerken wordt beperkt, waardoor de spanningen zouden verminderen. Daarbij is het van belang de discussie aan te gaan met de jongeren. Het is belangrijk dat dit gebeurt op een gelijkwaardige, niet-belerende manier. De lessen op school waarbij de levensverhalen van jonge asielzoekers worden gebruikt, lijken eveneens extreem rechtse sympathieën onder jongeren te verminderen.

Hoe gaat men binnen verschillende gemeentes om met jongeren met extreem rechtse sympathieën en welk beleid lijkt het meest effectief?

Over het algemeen lijken gemeentes de minst actieve instantie. Ze hebben vooral een subsidiërende en faciliterende rol. Vooral andere instanties lijken zich bezig te houden met extreem rechtse sympathieën onder jongeren. Regelmatig zoeken deze instanties elkaar op. De politie wordt bij zo'n samenwerking betrokken, maar ook de ADB's, het jongerenwerk en soms doen de scholen mee. Aangezien de problematiek van extreem rechtse sympathieën onder jongeren zich op verschillende terreinen manifesteert waarin de gemeente verantwoordelijkheid heeft, lijkt het voor de hand liggend dat de gemeente hierin een coördinerende rol speelt. Alleen in Aalsmeer lijkt dit echter het geval. Verschillende partijen houden elkaar op de hoogte van de ontwikkelingen waarvan zij kennis nemen op hun werkterrein. Mochten de spanningen hoog oplopen, dan gaat dit meteen rond waardoor iedere instantie er op zijn manier op in kan spelen. Hierdoor wordt getracht incidenten te voorkomen. De verschillende deelnemers aan het netwerk zijn hierover positief en hebben het idee dat het werkt.

In enkele andere gemeenten is men begonnen aan het opstarten van een netwerk en het verkrijgen van inzicht in de problematiek. In Eindhoven is vooral het jongerenwerk in samenwerking met Palet actief, hier richt men zich vooralsnog op het inzicht krijgen in de situatie en de uitwisseling van ervaring. In de regio Landgraaf zijn het ADB en de politie begonnen aan een samenwerkingsverband. Vooral in het geval van Landgraaf is het aan te raden meerdere partijen te betrekken bij deze netwerken.

In een aantal gemeenten wordt na een incident direct en repressief gereageerd op spanningen en conflicten. Zo heeft men in Dokkum een gerechtelijk onderzoek ingesteld en zijn de daders veroordeeld. Ook zijn direct na het incident verschillende partijen samen gekomen om te zoeken naar

een oplossing. Verschillende partijen geven aan dat het op dit moment rustig is in de regio, dus deze aanpak lijkt effectief. Ook op het Eijkenhagencollege in Landgraaf heeft men repressief gereageerd op de spanningen tussen groepen jongeren door een verbod in te voeren op bepaalde kleding. Volgens het ADB heeft dit goed gewerkt, aangezien de jongeren nu geen manier meer hebben om zich te onderscheiden. Repressief optreden zou dus een deel van de aanpak kunnen zijn.

In bijna elke gemeente is de politie gestart met het aanpassen van de registratie. Incidenten en delicten op basis van discriminatie moeten apart geregistreerd kunnen worden. Dit is belangrijk om in de gaten te kunnen houden of het aantal meldingen juist toe- of afneemt. Daarnaast zou een beter beeld van de daders verkregen kunnen worden. Op een enkele school is een apart meldpunt ingesteld. Het ADB zou hierbij betrokken moeten worden, aangezien zij een belangrijke taak hebben in de registratie van klachten.

6. Aanbevelingen

Als eerste is het nodig te inventariseren om hoeveel jongeren met extreem rechtse sympathieën het binnen een gemeente gaat. Uit dit onderzoek blijkt dat de ideeën hierover sterk uiteen lopen. Een eenduidig beeld is echter noodzakelijk voor een goede aanpak van het probleem. Eveneens is het van belang de jongeren zelf te vragen naar hun motieven, zodat ook hier overeenstemming over bestaat.

In samenhang met het voorgaande is de registratie van incidenten met een racistische achtergrond een ander aandachtspunt. Goede registratie zorgt voor het verkrijgen van een beeld van de grootte van het probleem. Ten tweede kan door middel van een goede registratie de trend in de gaten gehouden worden. Eventueel kan dit betrokken worden in de evaluatie van het gevoerde beleid. Immers, als er sprake is van een toename in het aantal incidenten kan dit wijzen op een ineffectief beleid. Niet alleen de politie heeft een belangrijke taak in de registratie, maar ook scholen en het jongerenwerk kunnen hieraan bijdragen. Zij dienen incidenten te melden. Op iedere school zou zelfs een klein meldpunt opgericht kunnen worden.

Uit dit onderzoek blijkt dat de gemeentes het minst ondernemen tegen extreem rechtse sympathieën onder jongeren. Echter, juist de gemeente is in de positie om het initiatief te nemen. De openbare orde en veiligheid kunnen in gevaar komen en daarnaast vallen instanties die met de jongeren geconfronteerd worden onder de verantwoordelijkheid van de gemeente. Voorbeelden hiervan zijn de politie en het jongerenwerk. Scholen krijgen eveneens met deze jongeren te maken en hebben wellicht een goed beeld van de problematiek. De gemeente kan (onder andere) deze instanties bij elkaar brengen in een netwerk. Daarbij is het belangrijk dat ook het ADB in dit netwerk betrokken wordt, aangezien onder andere preventie van racisme en extreem rechts tot hun taken behoren. Daarbij kan het waardevol zijn om bijvoorbeeld de horeca, sportclubs en de lokale detailhandel in het netwerk te betrekken. Zij kunnen dienen als 'sociale antennes' (Witte e.a, 2003).

Van elk van de instanties zou een vaste vertegenwoordiger plaats moeten nemen in het netwerk. Door een vast persoon aan te stellen is het zowel voor de achterban als voor de gemeente duidelijk wie het aanspreekpunt is met betrekking tot de intolerantie onder jongeren. Deze vertegenwoordigers kunnen zo regelmatig contact hebben om elkaar op de hoogte te houden van de actuele ontwikkelingen. Indien iemand uit het netwerk signalen opvangt over een toegenomen dreiging, dan moet het mogelijk zijn om direct contact met elkaar op te nemen. Ook is het van belang dat de persoon in het netwerk weet wat er speelt 'op de straat'. Hiervoor is het belangrijk dat hij regelmatig met de mensen die hij vertegenwoordigt contact heeft. Bij de politievertegenwoordiger gaat het om de wijkagenten, bij de vertegenwoordiger van de scholen om de leerkrachten en leerlingen etc.

Het lijkt verstandig het beleid op elkaar af te stemmen, waardoor de verschillende instanties een eenduidig beeld uitstralen. Zo zouden bijvoorbeeld scholen, het jongerenwerk en de horeca een zelfde kledingvoorschrift kunnen hanteren. Overlappenden en gaten in de uitvoering van het beleid kunnen

beter voorkomen worden. Ook zou het beleid meer vanuit de oorzaken ontworpen moeten worden. Nu lijken de genoemde oorzaken deels los te staan van het gevoerde beleid. Indien het beleid vanuit de genoemde oorzaken gevoerd zou worden, lijkt de kans op slagen groter.

Er bestaan weinig initiatieven van de jongeren zelf om de extreem rechtse sympathieën tegen te gaan. Alleen in Dokkum is hier sprake van. Juist bij de scholen en het jongerenwerk zou samengewerkt kunnen worden met de jongeren. 'Peer-education' zou een oplossing kunnen zijn. Dit lijkt vooral effectief als de 'voorlichters' een voorbeeldfunctie moeten vervullen (Feenstra, 1998).

Literatuurlijst

- Barkman, Bas *Kaalkopjes in de Kwakel* HP/De Tijd 18 april 2003
- Bras, Wim *Schoolgaande Jeugd Dokkum Vervalt in Extremisme*, Leeuwarder Courant 4 maart 2003
- Dieteren, drs. C. en Lucien van Hoesel (1994) *Van Xenofobie tot Extreem Intolerant Gedrag onder Jongeren*, Henk Schram Centrum, Eckelrade
- Donselaar, Jaap van & Peter R. Rodrigues (2002) *Monitor Racisme en Extreem Rechts, Vijfde Rapportage*, Anne Frank Stichting / Universiteit Leiden.
- Duursma, Mark *AL-Qauda vs. White Power in Aalsmeer* NRC Handelsblad 18-4-2002
- Duursma, Mark *De jacht op codes*, NRC Handelsblad 27-09-2003.
- Eberson, Peter *Lijsttrekker NVU prominent neo-nazi*, Dagblad de Limburger, 14-11-2000
- El Ayadi, Malika (1996) *Bodegraven Bijvoorbeeld*, Contrast
- Jacobs, Marvin, *Extreem rechts is terug. Hoe jongeren zich anno 2003 tegen 'de buitenlanders' keren*. Nieuwe Revu 10, 26-02-2003
- Jansen, Karsten *De fanclub van Christian M. in de regio Aken*, Alert maart 2002, nummer 1, jaargang 6.
- Meerhof, Ron *Nieuw Rechts Trekt van Flank naar Midden*, De Volkskrant, 24-02-2004.
- Potma, Els *Onderzoek Jeugdig Racisme* Eindhovens Dagblad 16-06-2003
- Rossi, Peter H., Howard E. Freeman, Mark W. Lipsey (1999). *Evaluation, a Systematic Approach*, SAGE Publications, Inc., Thousand Oaks, California
- Tas, Jan (2004) *"Marokkanenjacht" populair bij rechtse jongeren* De fabel van de illegaal 62, januari / februari 2004.
- Witte, Rob, Fatima Kors en Krista Scram (2003) *Spanningen tussen groepen jongeren in Aalsmeer* ES&E.
- Witte, Rob, Marja Veenstra, Krista Schram & Fatima Kors (2003) *Interetnische Spanningen, een draaiboek*, Sdu Uitgevers, Den Haag
- Infiltratie extreem-rechts bij Jongerenbond in Eindhoven*, Alert winter 2000, nummer 2, jaargang 4
- Omstreden nazi-extremist wil naar Kerkrade*, Limburgs Dagblad 13-11-2000
- Extreem rechts haalt het niet*, Limburgs Dagblad 07-03-2002
- Ook platteland klaagt over extreemrechts*, Friesch Dagblad, 30-09-2003
- Hakenkruisen en schermutselingen bij AZC Dokkum*, Dagblad De Telegraaf 25-10-2003
- Jeugd Belaagt asielzoekers in Dokkum*, Leeuwarder Courant 27-10-2003
- Politie Dokkum zoekt rechts-extremisten*, Leeuwarder Courant 30-10-2003

Internetbronnen

<http://www.nrc.nl/W2/Lab/Profiel/Extreemrechts/inhoud.html> *Extreem Rechts*, NRC Handelsblad, 8 juni 2000, gedownload op 18-02-2004.

<http://www.lbr.nl/racismerapportage/index.html>

http://www.xs4all.nl/~afa/alert/3_7/lonsdale.html, *Bestrijding van extreemrechts en de vrijheid van meningsuiting (deel 3)*, Alert, gedownload op 09-03-04.

<http://www.afanederland.antifa.net/indexseptember.htm#ook300903>; *Ook platteland klaagt over extreemrechts*, Friesch Dagblad, 30/09/2003, gedownload op 09-03-04.

<http://www.aalsmeer.nl/Projecten/projecten.HTM>, gedownload in maart 2004. N.B. De website van Aalsmeer is vernieuwd en onder het kopje projecten is nu geen aandacht meer voor het Netwerk en het onderzoek van ES&E.

[Http://kafka.antifa.net/kazerne.htm](http://kafka.antifa.net/kazerne.htm) gedownload op 12-05-2004

www.indymedia.nl/nl/2003/11/15616.shtml *Extreem rechts is vrijplaats kwijt*, gepubliceerd door AFA, 20-11-2003

http://www.lbr.nl/racismerapportage/2d-extreem-rechts_in_nederland.html *Racisme in Nederland – De stand van Zaken, 2d extreem rechts in Nederland*, gedownload op 03-05-2004

www.cbs.nl, Regionale Inkomensverdeling 2000, gedownload op 22-06-2004.

http://www.lbr.nl/documentatie/omgaan_met_extreem-rechts/overzicht.html, *Omgaan met extreem rechts, Overzicht van extreem rechtse groepen in Nederland*, Kevin Stützel (red.)

<http://www.cmo.nl/pe/pe17/pe-170.html>, *Lessen in Wereldnieuws, Israël en Palestina*, gedownload op 10-08-2004.